

Kriminalita mládeže jako důsledek výchovy v rodině

Bc. Jiří Pospíšil

Diplomová práce
2014

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

INSTITUT
MEZIOBOROVÝCH STUDIÍ BRNO

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Bc. Jiří POSPÍŠIL**
Osobní číslo: **H128427**
Studijní program: **N7507 Specializace v pedagogice**
Studijní obor: **Sociální pedagogika**

Téma práce: **Kriminalita mládeže jako důsledek výchovy v rodině**

Zásady pro vypracování:

Zadané a zvolené téma bude zpracováno podle pokynů obsažených v materiálu IMS "Metodika psaného odborného textu a výzkum v sociálních vědách" (IMS 2009). Případně podle dalších materiálů, z nichž některé jsou obsaženy v literatuře připojené k tomuto studijnímu textu. Zejména bude dbáno na dodržování zásad publikační etiky a pravidel společenskovedního výzkumu. Průběžné výsledky práce budou pravidelně konzultovány s vedoucím diplomové práce. S vědomím těchto zásad a pravidel a po konzultaci s vedoucím bude práce zaměřena:

- na pojem sociální patologie kriminalita mládeže,
- na trestní řízení u mládeže,
- na rodinné prostředí a vliv kriminality rodičů na kriminalitu jejich dětí, a možnosti sociální pedagogiky.

Součástí práce bude výzkum, zaměřený na zjištění vlivu kriminality rodičů na kriminalitu jejich dětí, využití odklonu trestního řízení a uložení alternativních trestů u mladistvých a strukturu jejich kriminality a recidiva. Téma bude analyzováno z hlediska sociální pedagogiky.

Rozsah diplomové práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování diplomové práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

Trestní řád – úplné znění, Anag, 2009. ISBN 978-80-7263-561-0

Trestní zákoník – úplné znění, Anag, 2009. ISBN 978-80-7263-561-0

Jedlička, R., Klíma, P., Koťa, J., Němec, J., Pilař, J. Děti a mládež v obtížných životních situacích. Praha: Themis, 2004. ISBN 80-7312-038-0

Radvan, E., Vavřík M. Metodika psaní odborného textu a výzkum v sociálních vědách. Brno: IMS, 2012. ISBN 978-80-87187-25-3

Šámal, P. a kol. Zákon o soudnictví ve věcech mládeže, komentář. C.H. Beck, 2011. ISBN 978-80-7400-350-9

Škvaříček, R., Šedová, K. a kol. Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-313-0

Večerka, K.; Holas, J.; Tomášek, J.; Diblíková, S.; Blatníková, Š. Mládež v kriminologické perspektivě. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2009. ISBN 978-80-7338-079-3

Vedoucí diplomové práce:

PhDr. Alena Plšková

Katedra sociální pedagogiky

Datum zadání diplomové práce:

30. listopadu 2012

Termín odevzdání diplomové práce:

31. března 2014

V Brně dne 30. listopadu 2012

prof. PhDr. Pavel Mühlpachr, Ph.D.

vedoucí ústavu

L.S.

doc. PhDr. Miloslav Jůzl, Ph.D.

vedoucí katedry

PROHLÁŠENÍ AUTORA DIPLOMOVÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním diplomové práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby ¹⁾;
- beru na vědomí, že diplomová práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k nahlédnutí;
- na moji diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3 ²⁾;
- podle § 60 ³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60 ³⁾ odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – diplomovou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování diplomové práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky diplomové práce využít ke komerčním účelům.

Prohlašuji, že

- elektronická a tištěná verze diplomové práce jsou totožné;
- na diplomové práci jsem pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.

JIRÍ POSPÍŠIL

.....
Jméno, příjmení studenta

V Brně 22.03.2014

.....
Podpis

1) zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací:

(1) Vysoká škola nevydělečně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledku obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlázení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výpisy, opisy nebo rozmnoženiny.

(3) Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.

2) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:

(3) Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užije-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu, k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacímu zařízení (školní dílo).

3) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:

(1) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst. 3). Odpírá-li autor takového díla udělit svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.

(2) Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užít či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.

(3) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělku jím dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlédne k výši výdělku dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.

ABSTRAKT

V této práci se zabývám sociálně patologickým jevem kriminalita mládeže, výchovou, rodinným prostředím a jejich vlivem na mládež, a také zastoupením dětí s trestní anamnézou na celkové kriminalitě mládeže a jejím vlivu na jejich strukturu trestné činnosti. Důležitým tématem je také trestní řízení u mládeže, možnosti aplikace odklonů trestního řízení, uložení alternativních trestů a prevence.

Klíčová slova:

kriminalita mládeže, nezletilý pachatel, dítě, mladistvý, výchova, rodinné prostředí, odklon trestního řízení, alternativní tresty, prevence.

ABSTRACT

In this thesis I concerned with social pathological phenomeneon of juvenile crime, education, family environment and their influence on youth and children's proportion of the total criminal case of juvenile crime and their effect on the structure of their crime. Most important topic is also the youth criminal proceedings, possibilities of diversion of criminal proceedings, the placement of alternative punishments and preventiv.

Keywords:

juvenile crime, underage offender, child, juvenile, upbringing, family environment, diversion of criminal proceeedings, alternative punishment, preventiv.

Prohlašuji, že odevzdaná verze diplomové práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

Poděkování

Děkuji svojí vedoucí práce, paní PhDr. Aleně Plškové, za její velmi užitečnou metodickou pomoc, kterou mi vždy ochotně poskytovala a zejména za její velkou trpělivost při mém vedení.

Současně také děkuji svojí manželce a svým blízkým za jejich podporu, kterou mi umožnili vypracování této diplomové práce.

OBSAH

ÚVOD	9
I. TEORETICKÁ ČÁST	11
1. SOCIÁLNĚ PATOLOGICKÉ JEVY	12
1.1 Patologické jevy u mládeže	12
1.2 Vymezení pojmů kriminalita mládeže	15
1.3 Kriminologie	18
2. TRESTNÍ ŘÍZENÍ U MLÁDEŽE	25
2.1 Normy upravující trestní řízení u mládeže	25
2.2 Alternativy trestního řízení a možnosti uložení alternativních trestů	32
2.3 Probace, mediace a odbor sociálně právní ochrany dětí	37
3. RODINNÉ PROSTŘEDÍ	42
3.1 Výchovné metody	42
3.2 Klima v rodinném prostředí	45
3.3 Patologie v rodinném prostředí	48
II. PRAKTICKÁ ČÁST	52
4. VÝZKUM	53
4.1 Cíle a metody výzkumu, výběr respondentů	53
4.2 Vlastní výzkum	54
4.3 Vyhodnocení a interpretace výsledků	80
ZÁVĚR	89
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	91
SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK	94
SEZNAM GRAFŮ	95
SEZNAM TABULEK	97

ÚVOD

Kriminalita jako taková je vážný sociálně patologický jev, při němž jsou způsobovány značné škody, jak na soukromém tak na státním majetku a závažné újmy na životě, fyzickém i psychickém zdraví, přičemž tyto negativní důsledky dopadají na celou společnost. Kriminalita mládeže jako součást ostatní kriminality je vymezená osobou pachatele, jehož specifičností je věk. Velká závažnost tohoto jevu jsou mladí pachatelé, kteří v sobě nesou nebezpečí páchání a rozšiřování trestné činnosti i do budoucnosti. Z tohoto důvodu je důležité nejen potírat trestnou činnost, ale pochopit její příčiny a okolnosti vzniku delikventního chování dětí a mladistvých. Pochopit příčiny a okolnosti vzniku může umožnit s tímto jevem bojovat a předcházet mu, neboť prevence bývá efektivnější než represe a to jak z ekonomického hlediska tak i společenského.

V každé společnosti se vyskytují sociálně patologické jevy, mezi něž patří i kriminalita mládeže, avšak pro zdravou a funkční společnost je důležité udržet tento výskyt v určitých mezích, které by ji neohrožovaly.

Ve své diplomové práci se tak budu zabývat vlastnostmi nezletilých pachatelů, strukturou jejich trestné činnosti, způsobem vyřízení trestního řízení, recidivou, volnočasovými aktivitami a vzděláním, výchovou, rodinným prostředím mladých pachatelů a vlivem kriminogenního faktoru trestní anamnézy.

Diplomová práce je členěna na čtyři části. V první části se zabývám sociálně patologickými jevy u mládeže, příčinami jejich vzniku, vymezením kriminality mládeže a důležitých pojmů spojených s tímto jevem a také využíváním poznatků kriminologie jako vědy při boji proti kriminalitě mládeže.

V druhé části se zabývám právními normami upravující trestní řízení u mládeže, alternativními způsoby trestního řízení využívané u mládeže včetně alternativních trestů a funkcí a činnostmi Probační a mediační služby České republiky a orgánů sociálně-právní ochrany dětí.

Ve třetí části pojednávám o výchovných metodách, stylech, klimatech v rodinném prostředí, funkcích rodiny, poruchách rodiny a rodičovství.

Čtvrtá část je vlastní výzkum, kde specifikuji výzkumný vzorek a rozeberu způsob zajištění dat a následně vyhodnotím jednotlivé otázky strukturovaného rozhovoru a vyhodnotím zjištěná data.

Cílem této diplomové práce tak bude zjistit věkovou strukturu nezletilých pachatelů, strukturu jejich trestné činnosti, vliv výchovy a rodinného prostředí na kriminalitu mládeže, míru recidivy, vlivu trestní anamnézy na strukturu jejich trestné činnosti.

V závěru vyhodnotím výsledky získané výzkumem, možnostmi sociální pedagogiky a sociálních pedagogů při řešení této problematiky a využití poznatků této diplomové práce.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1. SOCIÁLNĚ PATOLOGICKÉ JEVY U MLÁDEŽE

1.1 Patologické jevy u mládeže

V praxi se setkáváme s označením sociální deviace a sociální patologie, ale je nutné tyto pojmy od sebe rozlišit, neboť se jedná o dva různé termíny. Sociální deviace je odchylka od sociální normy. Jde o vychýlení od normality akceptovaného běžného sociálního chování většinou společnosti. Zásadní rozdíl mezi deviací a patologií je však v tom, že sociální deviace mohou být jak negativního tak i pozitivního charakteru. „*Sociální patologie jsou však vždy pro společnost nebo jednotlivce negativní.*“¹

Sociálně patologické jevy jsou obecně celá „*škála nechtěného, nežádoucího až nepřijatelného*“² chování vyskytující se v různé míře v celé populaci. Sociálně patologické jevy u mládeže tedy dětí a mladistvých do 18 let jejich věku jsou charakterizovány určitými specifiky, která souvisejí s jejich stupněm kognitivního vývoje a vyspělosti. „*Každý sociálně patologický jev má různou míru škodlivosti pro společnost, protože porušují její sociální, morální a právní normy*“³ a z toho samozřejmě plyne také zájem společnosti na jejich řešení. Řešení takového nežádoucího jednání a chování u mládeže je pro společnost velmi důležité, neboť sociálně patologické jednání mládeže v sobě nese nebezpečí pro budoucnost a při vzestupném trendu může ohrozit vývoj celé společnosti jako celku. „*Patologické jednání vzniká ve vztahu ke společnosti a je důsledkem působení řady různých bio-psycho-sociálních faktorů, které působí v inkriminovaném čase ve vzájemné interakci.*“⁴

Druhů patologických jevů vyskytujících se u mládeže je velké množství a koresponduje se sociálně patologickými jevy vyskytujícími se i v ostatní populaci jen s tím, že u mládeže jsou určitá specifika.

¹ Fischer, S., Škoda, J., Sociální patologie. Praha: Grada Publishing, 2009, s. 14,

² Fischer, S., Škoda, J., Sociální patologie. Praha: Grada Publishing, 2009, s. 13,

³ Fischer, S., Škoda, J., Sociální patologie. Praha: Grada Publishing, 2009, s. 14,

⁴ Fischer, S., Škoda, J., Sociální patologie. Praha: Grada Publishing, 2009, s. 27,

Hlavní druhy patologických jevů u mládeže

- kriminalita, delikvence,
- agresivita, hostilita, vandalismus,
- prostituce, sexuální násilí,
- xenofobie, rasismus,
- patologické závislosti (zneužívání návykových látek drogy, alkohol, kouření, gambling),
- sebevraždy,
- záškoláctví,
- politický a náboženský extremismus.

Rozdělení příčin vzniku sociálních patologií u mládeže z hlediska směru jejich působení

Vznik sociálních deviací a patologií u mládeže není pouze z jediné příčiny, ale jedná se o celý soubor příčin, který je tak označen jako „*multifaktorální*.“⁵ Kriminalita jako sociálně patologický jev „*se považuje za polyetiologicky podmíněný jev, na jehož vzniku participují vnitřní a vnější příčiny.*“⁶

Endogení (vnitřní):

- Biologické faktory: genetické poruchy, hormonální poruchy, vývojové vady,
- Psychologické faktory: poruchy osobnosti, poruchy socializace, poruchy v rodinném prostředí, citová deprivace,

Exogení (vnější):

- Sociální faktory: industrializace a urbanizace, sociální a politický konflikt, vliv sociální skupiny, patologické subkultury,

⁵ Fischer, S., Škoda, J., Sociální patologie. Praha: Grada Publishing, 2009, s. 28,

⁶ Hroncová, J., a kol. Sociálna patológia. Banská Bystrica: Pedagogická fakulta Univerzita Mateja Bela, 2004, s. 17,

- Kulturní faktory: etnocentrismus a xenofobie.

Teorie vzniku sociální patologie

„Příčiny vzniku sociálně patologických jevů můžeme označit jako multifaktoriální“⁷, neboť jsou důsledkem působení celé řady biologických, psychologických i sociálních faktorů. V této souvislosti byla vypracována celá řada různých teorií, a z velkého počtu existujících teorií patologií lze vyčlenit tři základní teoretické proudy

- biologické teorie,
- psychologické teorie,
- sociologické teorie.⁸

Biologické teorie

Předpokládají vznik sociálních patologií na základě vrozené genetické dispozice, tedy existenci určitého typu jedinců, kteří mají dispozice k sociálně deviantnímu nebo patologickému chování.

V současné době mají biologické přístupy nejčastěji podobu biochemických teorií, které přičítají deviantní chování možné chemické nevyváženosti organismu.⁹

Psychologické teorie

Považují příčiny vzniku sociálních patologií v osobnosti člověka, jeho motivaci, charakteru, frustraci či agresi, kdy určité sociální situace navozují možnost vzniku a rozvoje takového chování, přičemž se ho může dopustit v těchto situacích kdokoli.

Sociologické teorie

Zdůrazňují vliv na vzniku sociálních patologií v prostředí, v socializaci, a vliv sociálních skupin, urbanizace a dalších sociokulturních faktorů.

⁷ Fischer, S., Škoda, J., Sociální patologie. Praha: Grada Publishing, 2009, s. 28,

⁸ Mühlpachr, P., Sociální patologie. Brno: Masarykova univerzita, 2000, s. 8,

⁹ Mühlpachr, P. Kapitoly ze sociálních patologií. Brno: Institut mezioborových studií, 2003, s. 11

Je tedy patrné, že vznik sociálně patologických jevů u mládeže není z jediné snadno odstranitelné příčiny, jejíž eliminací by se snadno předcházelo jejich vzniku, ale výsledkem působení celé řady příčin a právě kompetence sociálního pedagoga se shodují s potřebami řešení těchto problémů. Sociální pedagog v roli preventisty, sociálního kurátora či pracovníka OSPOD intervenující v prostředí dětí projevující sociálně patologické chování je vhodným uplatnění teoretických poznatků sociální pedagogiky v praxi, které přispívají k úspěšnému řešení sociálních patologií u mládeže. Sociální patologie, jak už bylo řečeno, se vyskytují v určité míře v každé společnosti, ale práce sociálního pedagoga jsou vhodným nástrojem k jejich omezování.

1.2 Vymezení pojmu kriminalita mládeže

Nerušný a zdravý rozvoj každé společnosti pro její budoucnost je dán zdravým, harmonickým a nedelikventním vývojem mládeže.

Kriminalita neboli zločinnost mládeže je souhrn trestných činů spáchaných mládeží tedy dětmi a dospívajícími ve věku do 18 let na určitém území a v určitém čase. Jedná se o nejzávažnější sociálně patologický jev, který je charakterizován porušováním právních norem ze strany mládeže. Konkrétně jde o jednání specifikované v jednotlivých skutkových podstatách trestných činů ve zvláštní části zákona č. 40/2008 Sb. trestního zákoníku. Je to zároveň z kriminologického hlediska jedna z nejdůležitějších součástí kriminality populace, neboť nezletilí pachatelé nejenže rozšiřují počty pachatelů trestné činnosti, ale zejména představují nositele nebezpečí v budoucnosti. Kriminalitě mládeže by se tak měla v budoucnu věnovat větší a komplexnější pozornost z hlediska prevence a ochrany celé společnosti před touto sociální patologií.

Kriminalita mládeže má oproti kriminalitě ostatní populace svoje specifika, která souvisí s kognitivním vývojem konkrétního jedince a také tělesnými proporcemi a motivy k jejímu páčání. *„Způsob páčání trestné činnosti mládeže je výrazně determinován věkem pachatelů a to jeho psychickým a somatickým vývojem, vlastnostmi a zkušenostmi.“*¹⁰

¹⁰ Mühlpachr, P., Sociální patologie. Brno: Masarykova univerzita, 2000, s. 63,

Specifické prvky v kriminalitě mládeže

- trestná činnost prováděna spíše emotivně než rozumově podle aktuální nálady,
- často pod vlivem alkoholu nebo jiných návykových látek,
- zvláštnosti v hmotném předmětu útoku, což je způsobeno jiným hodnotovým žebříčkem než je tomu u dospělých, u majetkové trestné činnosti si vybírají věci, které se jim aktuálně líbí,
- způsob provedení (modus operandi) je u mládeže obvykle méně dokonalý, mládeži chybí praktické zkušenosti, manuální zručnost, trestná činnost probíhá spontánně, bez plánování, navíc se projevují i fyzické proporce tedy menší váha a výška, menší síla, větší mrštnost a rychlost, díky menším tělesným proporcím schopnost proniknout menšími otvory,
- u násilné trestné činnosti se projevuje strach, tedy násilné útoky mládeže bývají až neúměrně tvrdé a brutální, objektem bývají jedinci, kteří mají omezenou schopnost obrany až bezmocné oběti (jejich vrstevníci nebo osoby se zdravotním handicapem či důchodci),
- trestná činnost bývá často páchána ve skupině, kde kořist je následně dělena mezi členy skupiny a to podle hierarchického postavení člena či podle zásluh,
- při získávání alibi se často orientují na ostatní členy ze své skupiny,
- pokud trestné činnosti předchází příprava tak se rádi svěřují dalším členům své skupiny či jiným kamarádům.

Dětská kriminalita (predelikvence)

Jde o kriminalitu dětí do věku 15 let. Hlavními znaky této kriminality je skupinovitost, velmi malá připravenost a promyšlenost. Nevybavenost nástroji a pomůckami. Trestná činnost je spontánní. V této věkové skupině je převážně zastoupena majetková kriminalita. Násilná kriminalita bývá v této skupině méně častá, a pokud ano tak bývá směřována proti výrazně slabší až bezmocné oběti.

Kriminalita mladistvých (juvenilní delikvence)

Jde o kriminalitu mládeže ve věkovém období 15 – 18 let. Velký vliv sociálních skupin (party). Kriminalita je páchána spontánně, pod vlivem momentální situace. Často patrná

nedomyšlenost důsledků vyplývajících ze spáchání trestného činu. Při páchání deliktu převažují emoce nad rozumovou stránkou.

Ve struktuře kriminality mládeže jsou nejčastěji zastoupené tyto trestné činy

- krádež (§ 205 trestního zákoníku),
- poškozování cizí věci (§ 228 tr. z.),
- neoprávněné užívání cizí věci (§ 207 tr. z.),
- výtržnictví (§ 358 tr. z.),
- násilí proti skupině obyvatel a jednotlivci (§ 352 tr. z.),
- ublížení na zdraví (§ 146 tr. z.),
- opilství (§ 360 tr. z.)
- ohrožení pod vlivem návykové látky (§ 274 tr. z.).

Příčiny vzniku kriminality mládeže lze rozdělit

- na vnitřní: psychopatie, psychóza, schizofrenie, mentální retardace, lehká mozková dysfunkce, pohlaví,
- na vnější: dysfunkční rodina, nedostatečné ekonomické zajištění, vliv sociální skupiny.

Mühlpachr považuje za typické faktory vzniku kriminality mládeže triádu

- dysfunkční rodina,
- nízké vzdělání (základní, vyučen, nedokončené studium),
- trestní anamnéza.

Vymezení specifických pojmů týkajících se kriminality mládeže

dítě – osoba, která nedosáhla věkové hranice 18 let,

nezletilý pachatel – pachatel (dítě) trestné činnosti, který ještě nedosáhl 18. roku života,

mladistvý – dítě, které již dosáhlo 15. roku života, avšak ještě nepřekročilo 18. rok,

trestní odpovědnost – nastává u osob dosažením 15. roku života,

provinění – trestný čin specifikovaný ve zvláštní části trestního zákoníku spáchaný mladistvým,

čin jinak trestný - trestný čin specifikovaný ve zvláštní části trestního zákoníku spáchaný dítětem mladším patnácti let,

delikvence – porucha chování a jednání projevující se pácháním deliktů – kriminality,

zletilost – obecně vzniká dosažením 18. roku života.

1.3 Kriminologie, věda o kriminalitě

Kriminologie je multidisciplinární nauka, věda o kriminalitě, kdy „*kriminalita sama je multidimenzionální jev a proto k ní nelze přistupovat jinak než multidimenzionálně.*“¹¹

Předmětem zkoumání je kriminalita, pachatel, oběť a kontrola kriminality. Samotný název kriminologie je složeninou latinského slova *crimen* (zločin) a řeckého *logos* (nauka). Tato věda se vyvíjela od poloviny 19. století a v současné době je uznávána jako samostatná vědecká a pedagogická disciplína. Základním úkolem kriminologie je získávání poznatků o kriminalitě a v jejích souvislostech. Takto získané výsledky pak mají sloužit zákonodárcům, orgánům činným v trestním řízení a dalším státním i nestátním organizacím při boji proti této sociální patologii. Kriminologie jako věda tedy v prevenci a boji proti kriminalitě mládeže poskytuje neocenitelné poznatky.

Samotná kriminalita mládeže stejně tak jako ostatní kriminalita se dělí na registrovanou, (zjištěnou) a latentní (skrytou). Poznatky o registrované kriminalitě jsou statistické údaje o trestných činech, které jsou získávány z kriminálních spisů a statistik od policie, soudů a věznic.

Sociální kontrola

Důležitou součástí sociální integrace je sociální kontrola, která představuje prostředky, jimiž společnost působí na chování a jednání svých členů za účelem dosažení konformity.

¹¹ Tomášek, J., Úvod do kriminologie: jak studovat zločin. Praha: Grada Publishing, 2010, s. 22,

Tato sociální kontrola je zajišťována:

- „*formálními institucemi*“¹² (policie, soudy),
- „*neformálními institucemi*“¹³ (škola, rodina, církve).

Součástí sociální kontroly je i **kontrola kriminality**, pod kterou spadají činnosti společnosti a státu, které směřují k ochraně občanů před kriminalitou. Snaha vynaložená ze strany represivních orgánů i ze strany prevence musí napomáhat k omezení kriminality a její udržení v určitých přijatelných mezích.

Způsoby kontroly kriminality:

- represe,
- prevence.

Represe

Jedná se o činnost státních složek vedoucí k vyhledání a potrestání pachatele trestného činu.

Státní represivní orgány

- Policie České republiky (odhaluje a vyšetřuje trestné činy a jejich pachatele),
- Státní zastupitelství (dozor nad trestním řízením v přípravné fázi, v řízení před soudem je státní zástupce obecným žalobcem),
- Soudy (rozhodování o vině a uloženém trestu),
- Vězeňské orgány (zajištění výkonu uloženého trestu a resocializace odsouzených).

¹² Stablová, R., Kriminologie: studijní texty. Praha: Policejní akademie, 2008, s. 25,

¹³ Stablová, R., Kriminologie: studijní texty. Praha: Policejní akademie, 2008, s. 25,

Přes tyto uvedené skutečnosti „výkon orgánů činných v trestním řízení nemá výlučně represivní charakter, ale projednáváním před soudem a uložením trestu by měli na pachatele působit tak, aby si uvědomil škodlivost svého jednání a byl motivován k nápravě.“¹⁴ Působí tedy jak represivně tak preventivně.

Trest a trestání

Společnost upravuje soužití svých členů určitými normami, přičemž za jejich porušení hrozí určité sankce. Pokud by vzájemné soužití nebylo takto upraveno, hrozil by zánik společnosti. Uložení trestu tak plní významnou funkci při kontrole kriminality a přispívá k ochraně společnosti před další trestnou činností a to jednak při opakování trestné činnosti (recidiva) či odstrašení dalších jedinců (funkce generální prevence).

Zejména u mladistvých odsouzených je důležité uložení trestu současně se zabezpečením jejich výchovy tak, aby bylo působeno na mladistvého pachatele ve smyslu vedení řádného života a zanechání páčání dalších protiprávních činů.

Funkce uložení trestu:

- atributivní (odplatná)
trest jako důsledek spáchaného trestného činu, výše a druh trestu má odpovídat způsobeným následkům,¹⁵
- odstrašení
uložený trest má odradit pachatele od dalšího páčání trestné činnosti, u této funkce je velmi důležitá rychlost odhalení a potrestání pachatele a také zbavení všech výhod z trestné činnosti tedy zabavení výnosů z trestné činnosti, což je v současné době jeden z prioritních úkolů orgánů činných v trestním řízení,¹⁶
- rehabilitační (nápravná)

¹⁴ Štablová, R., Kriminologie: studijní texty. Praha: Policejní akademie, 2008, s. 251,

¹⁵ Štablová, R., Kriminologie: studijní texty. Praha: Policejní akademie, 2008, s. 26,

¹⁶ Štablová, R., Kriminologie: studijní texty. Praha: Policejní akademie, 2008, s. 26,

resocializace pachatele, převýchovné programy se snahou o změnu chování pachatele tak, aby po propuštění na svobodu již nepáchal další trestnou činnost, klade zvýšené nároky na odbornost vězeňského personálu,¹⁷

- eliminační (izolace)

izolace pachatele od společnosti a to dočasnou formou nebo trvalou, má funkci jednak újmy pro pachatele jako součást trestu a zejména pak ochrany společnosti,¹⁸

- kompenzační (restituční)

odstranění následků trestných činů a náhrady škody, u této funkce trestu nachází své uplatnění mediace tedy zprostředkování jednání o odškodnění mezi pachatelem a obětí a přijetí odškodnění.¹⁹

Z hlediska trestné činnosti mládeže jsou velice důležité „*alternativní tresty*“,²⁰ kdy mladiství, kterým se ještě formuje osobnost a často jsou to navíc prvopachatelé nejsou v případě uložení alternativního trestu vytrženi ze svého prostředí a takový trest má pro ně lepší převýchovný efekt.

Prevence

Prevence se soustředí na předcházení trestné činnosti a to především pomocí opatření, která mají sociálně-kulturní, vzdělávací, výchovný, kulturní a poradenský charakter. V podstatě jde o snahu předejít trestné činnosti ještě před jejím vznikem, kdy zahrnuje všechny činnosti, které se snaží o předcházení trestné činnosti či její omezení nebo odstranění příčin a podmínek.

Objekty prevence:

- kriminogenní faktory,

¹⁷ Štablová, R., Kriminologie: studijní texty. Praha: Policejní akademie, 2008, s. 26,

¹⁸ Štablová, R., Kriminologie: studijní texty. Praha: Policejní akademie, 2008, s. 27,

¹⁹ Štablová, R., Kriminologie: studijní texty. Praha: Policejní akademie, 2008, s. 27,

²⁰ Holá, L., a kol., Mediace a možnosti využití v praxi. Praha: Grada Publishing, 2013, s. 309,

- pachatelé trestných činů,
- oběti trestných činů.

Preventivní strategie

- zaměřené znesnadnění trestné činnosti pro pachatele
snaha o co nejvíce znesnadnit pachatelům v páchání jejich trestné činnosti, tedy technické prostředky zabezpečení, kamerové systémy, dostatečný počet hlídkujících policistů v rizikových lokalitách,
- zaměřené na výnosy z trestné činnosti
zabezpečené elektronické platební prostředky místo peněz, znesnadnění zpeněžení kradených věcí, snaha orgánů činných v trestním řízení o důsledné zajištění výnosů z trestné činnosti.

Právě druhá strategie se v současné době začíná v trestním řízení silně prosazovat, kdy právě zajištění výnosů je pro pachatele daleko větším trestem a prvkem odstrašení a demotivace k páchání další trestné činnosti než samotný trest odnětí svobody.

Prevence se dále podle svého zaměření dělí

- primární
zaměřená plošně na celou společnost (zlepšování životních podmínek, prosazování právních norem a kontrolních mechanismů),
- sekundární
zaměřená na jedince, kriminálně závadové skupiny, či materiální hodnoty (pachatelé trestné činnosti, drogově závislí, problémová mládež, záškoláctví, chatové oblasti, riziková místa),
- terciární
zaměřená na skupinu trestaných osob (uložení trestu, jeho výkon a postpenitenciární péče) a dále zaměřená na oběti trestné činnosti (zabránění další viktimizace, poskytnutí dostatku informací pro oběť a snaha o odstranění následků).

Charakteristika typů preventivních programů v České republice:

- „rezortní programy prevence,

- *preventivní programy realizované samosprávnými orgány měst a obcí,*
- *preventivní programy bezpečnostních složek,*
- *preventivní programy nevládních organizací,*
- *preventivní programy podnikatelských subjektů (pojistky, zabezpečovací technika atd).“²¹*

Mládež a rodinné prostředí dítěte má právě z hlediska prevence zásadní význam, neboť právě v rodině probíhá první socializace a sociální integrace. *„Při zkoumání vnějších příčin kriminality mládeže je největší pozornost věnovaná dysfunkční rodině, která je považovaná za dominantní kriminogenní faktor. Pokud dojde ke střetu endogenní anomálie a sociálně patologického prostředí v rodině, vývoj dítěte se citově i charakterově narušuje, osvojuje si asociální chování, stává se postupně těžko vychovatelným, maladaptabilním nejen v rodinném, ale i školním prostředí.“²²*

Důležitým prostředkem prevence kriminality mládeže jsou volnočasové aktivity, jejichž cílem je omezení aktivit kriminálně závadového charakteru. V neposlední řadě je také důležitý fakt, že prevence a to zejména u mládeže je ekonomicky výhodnější než trestání, které je finančně náročné.

Současně je nutné si uvědomit, že pokud má být prevence efektivní musí probíhat včas a dlouhodobě. Musí začít ještě před setkáním jedince se sociální deviací a to nejlépe několik let. Vzhledem k tomu, kdy v současné době dochází u dětí k prvnímu kontaktu se sociálně deviantními jevy, mělo by preventivní působení v ideálním případě začít nejlépe již v předškolním věku nebo nejpozději na prvním stupni základní školy. Efektivita preventivního působení totiž vzrůstá, je-li jeho působení soustavné a dlouhodobé.²³

V České republice zastřešuje prevenci odbor prevence kriminality, Ministerstva vnitra České republiky, který plní funkci ústředního orgánu státní správy v oblasti vnitřního pořádku a bezpečnosti při tvorbě a realizaci prevence kriminality. Zároveň tento orgán plní

²¹ Štablová, R., Kriminologie: studijní texty. Praha: Policejní akademie, 2008, s. 34,

²² Kraus, B., Hroncová, J., Sociální patologie. Hradec Králové: Gaudeamus, 2010, s. 39,

²³ Kraus, B., Sýkora, P., Sociální pedagogika. Brno: Institut mezioborových studií, 2009, s. 60,

funkci sekretariátu Republikového výboru pro prevenci kriminality a zabezpečuje z věcného a metodického hlediska ekonomickou stránku preventivních programů a správce finančních prostředků určených na prevenci.

V souvislosti s prevencí kriminality mládeže v současné době je realizován projekt SVI (systém včasné intervence). Jedná se o projekt zaměřený na zlepšení spolupráce institucí, do jejichž působnosti spadá péče o ohrožené děti v nejranějších stádiích sociálně patologického vývoje dítěte, kriminality, ale i případů týrání, zanedbávání či zneužívání dětí.

Uvádění tohoto projektu do praxe se v činnosti Policie České republiky, která se zpravidla jako první státní orgán, a zároveň orgán činný v trestním řízení, dozví nebo sám vyhledáním zjistí spáchání trestného činu ze strany mládeže, projevilo již na konkrétním postupu, kdy v informačním systému ETŘ (elektronické trestní řízení) byla zprovozněna nová funkcionality SVI. Smyslem tohoto systému je co nejrychlejší systematické předávání dostatečných informací o zájmových skutečnostech, jak bylo popsáno výše, orgánu sociálně-právní ochrany dětí tak, aby také tato složka mohla s dostatečnou rychlostí přijmout vlastní opatření za účelem včasného intervenování.

V minulosti k vyrozumívání této instituce ze strany policejního orgánu probíhalo písemně, přičemž tato procedura nebyla dostatečně pružná a vlivem dalších vnitřních postupů mohlo docházet k nežádoucímu prodlení. V současné době je tento systém poloautomatizovaný a v praxi tato činnost probíhá tak, že po zadání osoby pachatele do systému ETŘ (elektronické trestní řízení), tento systém policistu sám upozorní na skutečnost, že se jedná o osobu mladší 18 let a upozorní jej na systém SVI. Policista poté prostřednictvím automaticky generované zprávy, která se skládá z popisu skutku, osobních dat pachatele a popisu policejního orgánu, který věc řeší, tuto zprávu odešle pomocí datové zprávy místně příslušnému orgánu sociálně-právní ochrany dětí. Takto dojde k rychlému předání informací a sociální kurátor může v krátké době zasáhnout. Tento systém předání informací je daleko rychlejší a efektivnější než dříve.

V souvislosti preventivního působení, uplatněním včasné intervence a vyhodnocení vhodného přístupu a účinného působení na nezletilé pachatele a zapojením vhodných složek do řízení je sociální pedagogika společně s právními obory ideálním vzděláním také pro policisty, kteří řeší problematiku kriminality mládeže, neboť mohou tyto poznatky efektivně uplatňovat v praxi.

2. TRESTNÍ ŘÍZENÍ U MLÁDEŽE

2.1 Normy upravující trestní řízení u mládeže a zvláštnosti trestního řízení u mládeže

Trestní řízení je zákonem upravený postup orgánů činných v trestním řízení (policijní orgán, státní zástupce, soud), jehož smyslem je na základě jejich práv a povinností řádně objasnit, zda došlo ke spáchání trestného činu, zjistit jeho pachatele, uložit mu spravedlivý a přiměřený trest a v neposlední řadě také zajistit jeho vykonání. Cílem trestního řízení je ochrana společnosti před kriminalitou a to způsobem odhalováním, zamezováním a předcházením páčání trestných činů a výchovným působením na veřejnost.

Hlavními prameny trestního práva hmotného a procesního u mládeže jsou především zákon č. 40/2008 Sb. trestní zákoník, zákon č. 141/1961 Sb. trestní řád a **zákon č. 218/2003 Sb. o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže**. Dalšími prameny jsou Ústava České republiky, Listina základní práv a svobod, amnestijní rozhodnutí prezidenta České republiky, nálezy Ústavního soudu, rozhodnutí Nejvyššího soudu České republiky a další.

Trestní řízení u mládeže má oproti trestnímu řízení proti zletilým pachatelům řadu specifikací, které zejména upravuje zákon č. 218/2003 Sb. o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže. Zákon o soudnictví ve věcech mládeže je speciální zákonnou úpravou (lex specialis) ve vztahu k trestnímu zákoníku a trestnímu řádu. To znamená, že zákon o soudnictví ve věcech mládeže má přednost před obecnou úpravou trestního práva.

Jeho účelem je *„projednávání protiprávních činů, kterých se dopustili děti mladší patnácti let a mladiství, přičemž se sleduje, aby se na toho, kdo se takového činu dopustil, užilo oprávnění, které účinně přispěje k tomu, aby se nadále páčání protiprávního činu zdržel a našel si společenské uplatnění, které je odpovídající jeho schopnostem a rozumovému vývoji a podle svých sil a schopností přispěl k odčinění újmy vzniklé jeho protiprávním*

činem. Takové řízení musí být vedeno tak, aby přispívalo k předcházení a zamezování páchaní protiprávních činů.“²⁴

K obecným právním zásadám trestního řízení tak v trestním řízení mládeže přistupují ještě specifické právní zásady:

- „sankce a způsob jejich uložení směřují především k obnovení narušených sociálních vztahů, začlenění dítěte mladšího 15 let nebo mladistvého do rodinného a sociálního prostředí, a k předcházení protiprávních činů,“²⁵
- „**trestní opatření**“²⁶ lze použít pouze tehdy, jestliže zvláštní způsoby řízení a opatření, zejména obnovující narušené sociální vztahy a přispívající k předcházení protiprávním činům, by zřejmě nevedly k dosažení účelu zákona,
- rychlosti postupu, kdy orgány činné v trestním řízení mají postupovat s co největším urychlením tak, aby co nejdříve bylo možno dosáhnout účelu zákona,
- ochrana soukromí mládeže,
- dosažení náhrady škody pro poškozeného nebo přiměřeného zadostiučinění,
- zvláštní průpravy pro zacházení s mládeží pro orgány činné v trestním řízení,
- spolupráce s orgánem sociálně-právní ochrany dětí, zájmovými sdruženími občanů a osobami realizující probační programy.

Hlavní specifické rozdíly v trestním řízení u mládeže

- u zletilých pachatelů se trestné činy dělí

²⁴ Zákon č. 218/2003 Sb. o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže, § 1 odst. 2,

²⁵ Zákon č. 218/2003 Sb. o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže, § 3 odst. 1,

²⁶ Zákon č. 218/2003 Sb. o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže, § 3 odst. 2,

- přečiny (všechny nedbalostní trestné činy a úmyslné trestné činy s horní trestní sazbou do 5 let),
- zločiny (úmyslné trestné činy, které nejsou přečinem),
- zvláště závažné zločiny (zločiny na něž zákon stanoví horní trestní sazbu nejméně 10 let, ekvivalent pro zvláště závažné provinění)

v řízení u mládeže se všechny trestné činy dělí

- „**provinění**“²⁷ (pokud čin spáchá osoba, která dosáhla 15 let a je mladší 18 let),
 - „**čin jinak trestný**“²⁸ (pokud čin spáchá osoba mladší 15 let),
- mladistvý má právo na zacházení přiměřené jeho věku, duševní vyspělosti a zdravotnímu stavu,
 - soudnictví ve věcech mládeže a posuzování činů jinak trestných vykonávají soudy pro mládež. V praxi se tato specifikace realizuje zvláštními senáty pro mládež dislokované na příslušných soudech.
 - zvláštní místní příslušnost soudů a dalších orgánů činných v trestním řízení, kdy tato se na rozdíl od zletilých pachatelů posuzuje podle trvalého pobytu nezletilého pachatele či místa, kde pracuje,
 - mladistvý musí mít obhájce již v přípravném řízení, kdy jsou proti němu provedena opatření podle zákona č. 218/2003 Sb. či úkony podle trestního řádu,
 - vazební řízení může být u mladistvého vedeno pouze, nelze-li účelu vazby dosáhnout jinak a vazba nesmí trvat déle než dva měsíce (v případě zvláště závažných provinění tj. ekvivalence zvláště závažných zločinů je vazba maximálně 6 měsíců),
 - trestní sazby trestu odnětí svobody stanovené v trestním zákoníku se u mladistvých snižují na polovinu, přičemž však horní hranice nesmí převyšovat 5 let a dolní

²⁷ Zákon č. 218/2003 Sb. o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže, § 2 odst. 1 písm. c),

²⁸ Zákon č. 218/2003 Sb. o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže, § 2 odst. 1 písm. b),

hranice 1 rok, v případě, že za spáchané provinění dovoluje trestní zákoník uložit výjimečný trest, ve smyslu dalších okolností, může soud mladistvému uložit trest odnětí svobody na 5 až 10 let,

- trest odnětí svobody mladiství vykonávají odděleně od dospělých (v praxi jsou vytvořeny ve věznicích zvláštní oddělení tak, aby se mladiství odsouzení neselekávali s dospělými odsouzenými).

Trestní odpovědnost mládeže

Mladistvý je odpovědný za spáchaní protiprávního činu, jestliže dosáhl takové rozumové a mravní vyspělosti, aby rozpoznal jeho protiprávnost nebo byl schopný ovládat své jednání.

Jestliže se však protiprávního činu dopustí dítě mladší 15 let či mladistvý, který není z výše uvedených či jiných zákonných důvodů trestně odpovědný, pak lze proti nim užít vedle ochranných opatření i postupů a opatření uplatňovaných podle zákona o soudnictví ve věcech mládeže.

Tedy i u dětí mladších 15 let a mládeže, která nedosáhla ještě dostatečné rozumové a mravní vyspělosti lze užít opatření a postupy uvedené v zákoně o soudnictví ve věcech mládeže.

Opatření ukládaná mladistvým

Jejich účelem je „*vytvoření podmínek pro sociální a duševní rozvoj se zřetelem k jím dosaženému stupni rozumového a mravního vývoje, osobním vlastnostem, k rodinné výchově a k prostředí mladistvého, z něhož pochází i jeho ochrana před škodlivými vlivy a předcházení dalšímu páchaní provinění.*“²⁹

Druhy opatření:

- výchovná opatření,
-

²⁹ Zákon č. 218/2003 Sb. o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže, § 9 odst. 1,

- ochranná opatření,
- trestní opatření.

Výchovná opatření

Obecně je lze uložit samostatně nebo současně s dalšími druhy opatření. Nejdéle však na 3 roky. Jejich smyslem je „*usměrnit způsob života mladistvého a tím podpořit a zajistit jeho výchovu.*“³⁰ Ukládá je soud pro mládež a dokonce se souhlasem mladistvého je může uložit již v přípravném řízení i státní zástupce, ale v přípravném řízení je podrobení výchovným opatření ze strany mladistvého dobrovolné, neboť tento může kdykoliv vzít svůj souhlas zpět.

Druhy výchovných opatření

- dohled probačního úředníka,
- probační program,
- výchovné povinnosti,
- výchovná omezení,
- napomenutí s výstrahou.

Ochranná opatření

Ukládá je soud pro mládež a to v případě ochranné výchovy podle zákona o soudnictví ve věcech mládeže u ostatních ochranných opatření je ukládá podle trestního zákoníku.

Druhy ochranných opatření

- ochranné léčení,
- zabezpečovací detence,

³⁰ Zákon č. 218/2003 Sb. o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže, § 15 odst. 4,

- zabrání věci nebo jiné majetkové hodnoty,
- ochranná výchova.

Trestní opatření

Ukládá je soud pro mládež a tyto opatření musí pomáhat k vytváření vhodných podmínek pro další vývoj mladistvého.

Druhy trestních opatření

- obecně prospěšné práce,
- peněžitá opatření,
- peněžitá opatření s podmíněným odkladem výkonu,
- propadnutí věci nebo jiné majetkové hodnoty,
- zákaz činnosti,
- vyhoštění,
- domácí vězení,
- zákaz vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce,
- odnětí svobody podmíněně odložené na zkušební dobu,
- odnětí svobody podmíněně odložené na zkušební dobu s dohledem,
- odnětí svobody nepodmíněně.

Řízení ve věcech dětí do 15 let

Jestliže „dopustí-li se *dítě do 15 let*“, ³¹ tedy do doby dosažení věkové hranice obecné trestní odpovědnosti, „*činu jinak trestného, učiní soud pro mládež opatření potřebná*

³¹ Zákon č. 218/2003 Sb. o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže, § 89 odst. 2,

k jeho nápravě.“³² Opatření pro děti mladší 15 let může soud uložit nejčastěji jen na základě pedagogicko-psychologického vyšetření.

Druhy opatření pro děti mladší 15 let

- „*výchovná povinnost,*
- *výchovné opatření,*
- *napomenutí s výstrahou,*
- *zařazení do terapeutického, psychologického nebo jiného vhodného výchovného programu ve **středisku výchovné péče,***
- *dohled probačního úředníka,*
- *ochranná výchova,*
- *ochranné léčení.*“³³

Opatření ochranné léčení soud pro mládež uloží dítěti, které se dopustilo činu jinak trestného

- pod vlivem jeho duševní poruchy,
- pod vlivem návykových látek, a dítě se oddává jejich zneužívání a jeho pobyt na svobodě je nebezpečný,
- ve věku 12 – 15 let, jestliže spáchalo čin, za který lze podle trestního zákoníku uložit výjimečný trest.

Zveřejňování informací

Jedním asi z nejvíce diskutovaných ustanovení zákona č. 218/2003 Sb. je povinnost plynoucí ze zákazu zveřejňování informací, kdy **nikdo** nesmí jakýmkoliv způsobem

³² Zákon č. 218/2003 Sb. o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže, § 89 odst. 2,

³³ Zákon č. 218/2003 Sb. o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže, § 93 odst. 1,

zveřejnit žádnou informaci, ve které je uvedeno jméno, příjmení mladistvého, nebo která obsahuje informace, které by umožnili tohoto mladistvého identifikovat.

Z tohoto ustanovení je patrná snaha zákonodárce o ochranu mládeže před škodlivými vlivy plynoucí ze zveřejnění jeho totožnosti. Určitá ochrana soukromí je i u dospělých pachatelů, avšak u nebezpečných případů jako je třeba spáchání zvláště závažných provinění či činu jinak trestného, za který by podle trestního zákoníku mohl být uložen výjimečný trest, by podle názoru autora měl být upřednostněn zájem společnosti na její ochraně a po vynesení rozsudku by měla být zachována možnost totožnost pachatele zveřejnit. Taková možnost postupu by v sobě také měla preventivní charakter odstrašení od páchaní závažných provinění ze strany mládeže.

2.2 Alternativy trestního řízení a možnosti uložení alternativních trestů

U běžného trestního řízení po přípravném řízení následuje projednání věci v hlavním líčení u soudu. Po roce 1990 však do českého trestního práva postupně pronikly i vlivy ze zahraničí, kdy vznikly nové způsoby vyřízení trestních věcí. Těmito novými způsoby nemusí být již projednáním věci před soudem, ale ukončení alternativními způsoby tzv. „*odklony v trestním řízení*.“³⁴ Tyto odklony v trestním řízení se pro podmínky, které musí být splněny a zejména pak osobu obviněného, kdy u mládeže v mnoha případech se jedná o prvopachatele či excesy v chování, jeví jako vhodný způsob vyřízení věci s výraznou motivací k urovnání vztahů mezi pachatelem a poškozeným, a osobní přístup k důsledkům svého jednání, neboť obviněný se musí k činu doznat a nahradit způsobenou škodu.

Běžná stadia trestního řízení:

- přípravné řízení (prověřování, vyšetřování),
- řízení před soudem (předběžné projednání obžaloby, hlavní líčení, opravné řízení),
- vykonávací řízení (výkon trestu).

³⁴ Nejvyšší státní zastupitelství. [online]. [cit. 2014-02-16]. Dostupné z: www.nsz.cz/index.php/cs/vyklad-pojm-slovník,

Odklony v trestním řízení v řízení ve věcech mládeže:

- podmíněné zastavení trestního řízení,
- narovnání,
- odstoupení od trestního stíhání.

Odklony v trestním řízení jsou plnohodnotnými způsoby vyřízení trestní věci. Tento odklon je však podmíněn souhlasem samotného obviněného, neboť tento má nárok na projednání jeho věci v hlavním líčení. Standardně se tak trestní věc vyřídí v hlavním líčení u soudu, avšak při splnění určitých podmínek může být věc vyřízena i výše uvedeným způsobem odklonu.

Podmíněné zastavení trestního řízení

Jedná se o dočasné rozhodnutí věci na určitou zkušební dobu. „*Tato zkušební doba činní od 6 měsíců do 3 let.*“³⁵ Odpovědnost pachatele tak stále trvá, pouze z procesního hlediska dojde k odložení dalšího řízení. Jde v podstatě o uplatnění zásady hospodárnosti trestního řízení, neboť tento institut se využívá v případech, kdy s ohledem na okolnosti případu a osobu obviněného, lze předpokládat vynesení podmíněného trestu odnětí svobody za předpokladu, že vzhledem k osobnosti obviněného a jeho dosavadnímu způsobu života lze předvídat, že se ve stanovené zkušební době osvědčí. Z tohoto důvodu by bylo zbytečně nákladné bez větších výchovných efektů provádět celé trestní řízení včetně hlavního líčení, ale může dojít k podmíněnému zastavení trestního stíhání. Uvedeného způsobu odklonu může využít soud pro mládež, či již v přípravném řízení státní zástupce. Pokud obviněný po podmíněně zastaveném trestním stíhání splnil stanovené podmínky, pak dojde k takzvanému **osvědčení se**. V takovém případě se jedná o věc rozhodnutou (res iudicata) a v trestním stíhání již nelze nikdy pokračovat. V opačném případě pokud by se obviněný neosvědčil, pak se bude v trestním stíhání pokračovat.

³⁵ Zákon č. 218/2003 Sb. o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže, § 29 odst. 1,

Podmínky podmíněného zastavení trestního stíhání:

- souhlas obviněného a jeho doznání k činu,
- nahrazení škody poškozeným případně opatřením vedoucí k její náhradě (nahrazením věci, dohoda o uznání škody a jejím splácení),
- vydání bezdůvodného obohacení,
- takové rozhodnutí lze považovat, vzhledem k osobnosti obviněného, jeho dosavadnímu způsobu života a okolnostem případu, za dostačující.

Narovnání

Účelem tohoto alternativního způsobu vyřízení trestní věci *„je nejen náhrada škody a urychlení a zhospodárnění trestního řízení, nýbrž také urovnání a vypořádání vzájemných vztahů mezi obviněným a poškozeným, kteří se podílejí na oboustranně přijatelném řešení.“*³⁶ Jeho smyslem je důsledné odškodnění všech škodlivých následků způsobených trestným činem a navíc další majetkové plnění nad rámec způsobené škody, které bude využito pro obecně prospěšné účely. Tento způsob odklonu trestního řízení bývá využíván soudem pro mládež a také již v přípravném řízení státním zástupcem, avšak méně častěji, než podmíněné zastavení a to z hlediska výchovného účelu. Je totiž důležité, aby státní zástupce nebo soudce důsledně zvažovali uplatnění tohoto způsobu odklonu trestního řízení, protože jeho smyslem je určitá finanční újma, kterou obviněný vyjma samotné náhrady škody poskytuje pro obecně prospěšné účely. Musí být tedy zvažováno, zda by se na případně poskytnuté finanční částce mladistvý obviněný podílel, tedy znamenala by pro něj určitou újmu tak, aby nedošlo k situaci, že finanční částku za něj uhradí zákonní zástupci a samotného obviněného to nijak nezasáhne.

Podmínky narovnání

- souhlas obviněného i poškozeného,
- prohlášení, že obviněný skutek, který se mu klade za vinu, spáchal,

³⁶ Vantuch, P., Obhajoba obviněného. Praha: C. H. Beck, 2010, s. 558,

- náhrada škody,
- vydání bezdůvodného obohacení,
- složení peněžité částky určené na obecně prospěšné účely,
- takové rozhodnutí lze považovat, vzhledem k osobnosti obviněného, jeho dosavadnímu způsobu života a okolnostem případu, za dostačující.

Odstoupení od trestního stíhání

Jedná se o odklon trestního řízení, kde chybí veřejný zájem na dalším trestním stíhání. Poškozený v tomto případě nemusí vyslovit souhlas s odklonem trestního řízení.

Podmínky odstoupení od trestního stíhání:

- mladistvý spáchal provinění, jehož horní hranice trestní sazby nepřevyšuje 3 léta, absence veřejného zájmu na dalším trestním stíhání,
- trestní stíhání není účelné,
- potrestání není nutné k odvrácení mladistvého od páčání dalších provinění,
- úplně nebo alespoň částečně nahradil škodu, kterou činem způsobil,
- úspěšně vykonal vhodný probační program,
- takové rozhodnutí lze považovat, vzhledem k osobnosti obviněného, jeho dosavadnímu způsobu života a okolnostem případu, za dostačující.

Další způsoby odklonu trestního řízení jako je podmíněné odložení podání návrhu na potrestání, odložení věci za současného schválení narovnání, a dohodu o vině a trestu nelze v řízení ve věcech mladistvých, kteří nedovršili 18 let, užít.

Alternativní tresty

„Trest je právním následkem trestného činu, který vyjadřuje negativní právní hodnocení pachatele a jeho činu a působí k dosažení účelu trestního zákona. Trest se ukládá výhradně soudem a jeho výkon je vynutitelný státní mocí.“³⁷

³⁷ Nejvyšší státní zastupitelství. [online]. [cit. 2014-02-16]. Dostupné z: www.nsz.cz/index.php/cs/vyklad-pojm-slovník,

Za alternativní tresty je označováno uložení trestu, který není spojen s odnětím svobody. S tímto termínem úzce souvisí i pojetí „*restorativní justice*“, ³⁸ kdy ke spáchání trestného činu (přečinu) se nepřistupuje v klasickém pojetí, tedy ve vztahu pachatel versus porušení zájmu společnosti, ale vztah pachatel versus oběť, kdy jsou takto zdůrazněna práva oběti. Snahou takového postupu je urovnání vztahů mezi pachatelem a obětí, což předpokládá účast samotného pachatele, z čehož plyne možnost náhledu pro pachatele na dopady jeho činu na oběť a odčinění těchto následků. Takový postup má silné výchovné působení na pachatele za současné možnosti neuplatnění škodlivých vlivů na trestaného mladistvého.

Nejvýznamnější druhy alternativních trestů pro řízení ve věcech mladistvých

- obecně prospěšné práce,
- zákaz činnosti,
- peněžitá opatření,
- peněžitá opatření s podmíněným odkladem výkonu,
- zákaz vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce,
- odnětí svobody podmíněně odložené na zkušební dobu,
- odnětí svobody podmíněně odložené na zkušební dobu s dohledem,
- domácí vězení.

K zavádění alternativních trestů do českého práva a jejich následné ukládání vedou také výzkumná zjištění nízké efektivity výkonu trestu odnětí svobody u odsouzených a zejména pak také efekt „*prizonizace odsouzených*“, ³⁹ či jiným názvem „*syndromem otočných dveří*.“ ⁴⁰ Pobyt ve vězení totiž vlivem stálého a pevného režimu nenutí odsouzené k vlastní aktivitě, ale pouze pasivnímu podvolení se stanoveným podmínkám. Odsouzený si tak odvykne zvládání pro něho běžných činností nutných pro život na svobodě a navíc

³⁸ Růžička, M., a kol. Poškozený a adhezni řízení v České republice. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 533,

³⁹ Tomášek, J., Úvod do kriminologie: jak studovat zločin. Praha: Grada Publishing, 2010, s. 177,

⁴⁰ Tomášek, J., Úvod do kriminologie: jak studovat zločin, Praha: Grada Publishing, 2010, s. 177,

se ve vězeňském prostředí ztotožňuje s kriminální subkulturou. Tyto fakta následně vedou k tomu, že odsouzený po výkonu stanoveného trestu je propuštěn na svobodu, ale ačkoliv třeba má snahu vést řádný život, tak není schopen se začlenit v nezávadovém prostředí a vlivem znalosti subkulturního prostředí a osobních vztahů se vrací do kriminálního prostředí, kde znovu začne páchat trestnou činnost.

Uložení alternativních trestů u mladistvých odsouzených, tak může mít dobrou efektivitu při jejich ochraně před vlivy kriminální subkultury.

2.3 Probace, mediace a OSPOD

Probací a mediací se v České republice zabývá Probační a mediační služba České republiky, která byla zřízena zákonem č. 257/2000 Sb.

Probační a mediační služba České republiky jako státní složka zastává důležité místo v oblasti prevence kriminality, neboť ze svého poslání a cílů „*usiluje o zprostředkování účinného a společensky prospěšného řešení konfliktů spojených s trestnou činností a současně organizuje a zajišťuje výkon alternativních trestů a opatření s důrazem na ochranu zájmů poškozených*“⁴¹ i celé společnosti.

Probace je zajišťování „*dohledu nad pachatelem, kontrola, organizování a výkon alternativních trestů*“⁴² a to včetně dohledu nad uloženými povinnostmi a omezeními, dále dohled nad chováním odsouzeného ve zkušební době, pomoc a působení na pachatele, aby vedl řádný život, zdržel se dalšího páchání trestné činnosti a plnil uložené podmínky od soudu či státního zástupce.

⁴¹ Probační a mediační služba České republiky. [online]. [cit. 2014-02-19]. Dostupné z: www.pmscr.cz/o-pms/,

⁴² Probační a mediační služba České republiky. [online]. [cit. 2014-02-19]. Dostupné z: www.pmscr.cz/scripts.php,

Mediace poskytnutí pomoci při zprostředkování mimosoudní dohody mezi pachatelem trestné činnosti a poškozeným a dále snaha o urovnání konfliktního stavu mezi pachatelem a poškozeným, čímž napomáhá pachateli uvědomit si, co svým jednáním způsobil.

Obě tyto činnosti jsou projevy restorativní justice, jejímž smyslem je působit na pachatele tak, aby upustili od dalšího páčání trestné činnosti, odčinil způsobený následek a zároveň nedošlo k jejich začlenění do kriminálních subkultur.

Probační a mediační služba ČR má tak právě ve věcech mládeže důležitý úkol, kterým je působit na mladistvého a vést ho k tomu, aby vedl řádný život a zdržel se páčání dalších provinění.

Za tímto účelem plní Probační a mediační služba tyto činnosti

- obstarává poklady k osobě obviněného,
- zprostředkovává dohodu mezi pachatelem a obětí,
- organizuje a zajišťuje výkon alternativních trestů (výchovných opatření, trestních opatření),
- vykonává dohled nad odsouzenými ve zkušební době, či pokud byl výkon vazby nahrazen dohledem,
- realizuje probační, terapeutické a sociální programy,
- informuje o své činnosti a výsledcích OČTŘ,
- má součinnost s OČTŘ a OSPOD,
- zjišťuje některé informace o obviněném či poškozeném, které předává OČTŘ.

Cíle činností Probační a mediační služby jsou

- integrace pachatele,
- participace poškozeného,
- ochrana společnosti.

Integrací pachatele se rozumí proces jeho začlenění do společnosti tak, aby upustil od další trestné činnosti a respektoval právní a společenské normy.

Participace poškozeného je pomoc poškozenému, aby se domohl náhrady škody, kterou mu pachatel způsobil svým jednáním nebo jiným zadostiučiněním.

K ochraně společnosti Probační a mediační služba napomáhá nalezením smířlivé dohody o odškodnění mezi pachatelem a obětí a dále organizováním a dohledem nad alternativními tresty či opatřeními.

Probační a mediační služba dohlíží nad dodržováním stanovených podmínek, dále realizuje různé probační kurzy pro mladistvé a také zprostředkovává dohodu mezi pachatelem a poškozeným, kdy právě náhrada škody či alespoň uzavření dohody o náhradě škody jsou podmínkami pro aplikaci odklonu trestního řízení.

Při této činnosti mohou opět být dobře využity „kompetence sociálního pedagoga,“⁴³ které se kryjí s požadavky pro výkon probace a mediace, kdy poznatky sociální pedagogiky mohou být velmi dobře uplatněny při probacích a zejména pak mediacích a vhodného edukačního působení na mladistvého obviněného a jeho reedukaci.

Kompetence sociálního pedagoga

- všeobecné
mezi které řadí pomoc a podpora dětem, mládeži, rodičům i dospělým, a hledání pomoci zlepšení kvality života mládeže a rodin s pomocí výchovy, vzdělání a prevence,⁴⁴
- specifické
výchova a vzdělávání, sebevzdělávání a sebevýchova, převýchova, poradenství, prevence a intervence, managementu.⁴⁵

⁴³ Bakošová, Z., Sociální pedagogika jako životná pomoc. Bratislava: Univerzita Komenského, 2005, s. 192 ,

⁴⁴ Bakošová, Z., Sociální pedagogika jako životná pomoc. Bratislava: Univerzita Komenského, 2005, s. 192,

⁴⁵ Bakošová, Z., Sociální pedagogika jako životná pomoc. Bratislava: Univerzita Komenského, 2005, s. 193 - 196

OSPOD

Tato zkratka znamená orgán sociálně-právní ochrany dětí, neboli lidově „sociálka“. Tento orgán se řídí zejména zákonem č. 357/1999 Sb., o orgánech sociálně-právní ochrany dítěte, a pak také dalšími jako třeba zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, zákon č. 108/2006 Sb. o sociálních službách a další. Nejdůležitější hlediskem pro orgány sociálně-právní ochrany dětí při výkonu jejich činnosti je však „*zájem a blaho dítěte*.“⁴⁶

Ochrana se zaměřuje z hlediska časového působení a míry intenzity ohrožení na děti

- „jejichž rodiče:
 - o zemřeli,
 - o neplní povinnosti vyplývající z rodičovské zodpovědnosti,
 - o nevykonávají nebo zneužívají svých rodičovských práv,
- které byly svěřeny do výchovy jiné osoby a tato neplní povinnosti rodiče,
- které vedou zahálčivý nebo nemravný život,
- které opakovaně utíkají od rodičů,
- na kterých byl spáchán trestný čin ohrožující jejich život, zdraví, lidskou důstojnost, mravní vývoj nebo jmění nebo jsou samy podezřelí ze spáchání takového činu.“⁴⁷

Tuto ochranu zajišťují podle zákona č. 357/1999 Sb. zejména

- krajské úřady,
- obecní úřady obcí s rozšířenou působností,
- obecní úřady,
- ministerstvo,
- Úřad pro mezinárodně právní ochranu dětí,
- a další jako obce a kraje v samostatné působnosti, komise a právnické i fyzické osoby, které jsou výkonem této ochrany pověřeny.

⁴⁶ Zákon č. 357/1999 Sb. o sociálně-právní ochraně dětí, § 5,

⁴⁷ Zákon č. 357/1999 Sb. o sociálně-právní ochraně dětí, § 6,

Orgány sociálně-právní ochrany dětí také při trestním řízení spolupracují s úředníky Probační a mediační služby a OČTŘ za účelem „*posílení výchovného působení řízení na mladistvého a vytvoření podmínek pro individuální přístup a včasného reagování na potřeby a zájmy mladistvých a poškozených a také všech subjektů dočtených protiprávní činností.*“⁴⁸

Pracovníci OSPOD, neboli sociální kurátor (ochránce, správce) se tak účastní úkonů trestního řízení, kde se také z hlediska trestního řízení zabývá funkcí ochrany zájmů a blaha dítěte. Svoji činností mají přispívat k zesílení výchovného vlivu trestního řízení na dítě, a z preventivního hlediska tak působit, aby dítě zanechalo dalšího protiprávního jednání. Současně spolupracuje s OČTŘ, aby při provádění konkrétních úkonů trestního řízení nedošlo ze strany OČTŘ k užívání pro další vývoj dítěte nevhodného postupu, který by měl za následek „*narušení jejich psychické a sociální rovnováhy a ohrožení dalšího vývoje.*“⁴⁹

Zároveň OSPOD v specifických situacích může zastupovat dítě, přesněji konkrétní pracovník OSPOD bývá ustanoven státním zástupcem jako kolizní opatrovník, protože zákonný zástupce se dostal v daném případě do kolize se zájmy svého dítěte. Kolizní opatrovník pak v konkrétním trestním řízení vykonává práva rodiče, ale pouze ve vztahu k danému trestnímu řízení. Taková situace nastává například v případech, kdy dítě spáchá trestný čin na sourozenci a jejich rodiče se tak dostanou do konfliktu zájmů, neboť mohou zneužívat výkonu svých rodičovských práv a působit v neprospěch zájmů poškozeného dítěte.

Kompetence sociálního pedagoga se také kryjí s požadavky na sociálního pracovníka, kdy obory sociální pedagogika a sociální práce by měly být stěžejním vzdělání těchto pracovníků, kteří poznatky těchto oborů mohou efektivně a účelně uplatňovat v praxi.

⁴⁸ Zákon č. 218/2003 Sb. o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže, § 40 odst. 1,

⁴⁹ Zákon č. 218/2003 Sb. o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže, § 41 odst. 1,

3. RODINNÉ PROSTŘEDÍ

3.1. Výchovné metody

Rodina bývá považována za jednu z nejdůležitějších sociálních skupin, ve které člověk žije, kdy v rodině dochází k uspokojování jeho fyzických, psychických i sociálních potřeb.

Rodinná výchova je prvním výchovným působením na dítě, při které dochází k jeho socializaci. Je pochopitelné, že většina rodičů nemá žádné pedagogické vzdělání a tak výchova dítěte probíhá na základě vlastních zkušeností z mládí o chování v určitých situacích a preferování vlastních názorů na výchovu a výchovný styl. Vlastní výchova pak většinou probíhá ve stylu pokusu a omylu, kdy při výchově dítěte rodiče vždy kombinují několik výchovných stylů. Za účelem dosažení určitého výchovného cíle tedy požadovaného chování u dítěte rodič používá ať už vědomě či nevědomě určité výchovné metody.

Výchovné metody tak „jsou záměrné a systematické postupy, způsoby a prostředky, kterými směřujeme k určitému cíli.“⁵⁰

Výchovné působení na dítě tedy způsob a styl výchovy rodičů jsou v podstatě klíčové momenty „vzájemné interakce“⁵¹ a komunikace matky, otce a dítěte. Styl výchovy matky a otce pak určuje spojení dvou aspektů a to emočního vztahu a výchovného vedení. Výchovné styly jsou výrazně interaktivního charakteru (dospělí, děti, prostředí). „Styly rodičovského chování lze chápat jako součást životního stylu rodiny.“⁵²

Styly rodičovské výchovy

- autoritářský styl

⁵⁰ Langmeier, J., a kol., Vývojová psychologie. Praha: Grada Publishing, 2006, s. 269,

⁵¹ Langmeier, J., a kol., Vývojová psychologie. Praha: Grada Publishing, 2006, s. 41,

⁵² Gilmerová, I., a kol. Psychologické aspekty změn v české společnosti: Člověk na přelomu tisíciletí. Praha: Grada Publishing, 2011, s. 122,

dominantní styl vychovatele, citová chladnost, ukládání příkazů, zákazů, časté ukládání trestů bez odměn, velká kontrola činnosti dítěte, potlačování názoru dítěte, časté používání silových výchovných prostředků. Vede nesamostatnosti a závislosti na rozhodování rodiče, agresivitě, nerespektování práv ostatních.

- autoritativně vzájemný styl

rodiče kladou na dítě nároky a kontrolují jej, ale zároveň jsou laskaví a citově ho podporují, vedou efektivní komunikaci a podporují diskuzi, a pomáhají mu v náročných úkolech. Tato výchova vede k samostatnosti, zodpovědnosti, pracovitosti a respektování ostatních.

- zanedbávající styl

vyznačuje se lhostejností a citovou chladností rodičů k dítěti, volností bez pevného vedení, nedůsledná kontrola činnosti dítěte. Vede k samostatnosti, ale i nezodpovědnosti, špatné pracovní morálce, nerespektování ostatních.

- shovívavý styl

emoční podpora a porozumění dítěte, avšak žádné nebo jen slabé nároky bez kontroly. Výchova vede ke kreativě, respektování ostatních, avšak k nesamostatnosti, závislosti na rodičích, špatné pracovní morálce.⁵³

Ve výše uvedeném rozdělení stylů výchovy tedy různou kombinací emočního vztahu a výchovného vedení dochází k socializaci jedince (dítěte).

Socializace je proces, kterým se dítě začleňuje do společnosti, kdy se tak seznamuje s kulturním prostředím a osvojuje si způsoby chování, společenské normy, a přizpůsobení společenskému životu. Pokud tento proces u dítěte úspěšně proběhne, pak tento jedinec má v sobě vnitřně zakotveny společenské hodnoty, sociální normy, chování a sociální role svého sociálního a kulturního prostředí.

⁵³ Gilmerová, I., a kol. Psychologické aspekty změn v české společnosti: Člověk na přelomu tisíciletí. Praha: Grada Publishing, 2011, s. 124

Socializace se dělí podle věku a prostředí jejího průběhu

- primární, která probíhá převážně v rodině od počátku vývoje dítěte (interakce s rodiči a sourozenci),
- sekundární, která probíhá převážně ve škole a sociálních skupinách (v interakci se svými vrstevníky),
- terciární, probíhá v dospělosti.

Nejčastěji uplatňované výchovné metody, jež vedou k žádané socializaci a zdravému psychickému vývoji dítěte

- vysvětlování a přesvědčování: trpělivé vysvětlování a diskuze o správnosti a nezbytnosti vhodného chování dítěte a předkládání a vysvětlování následků nevhodného chování, diskuze o výchově, a působení na rozum a cit dítěte,
- vlastní příklad: vlastním příkladným chováním vedeme dítě k výchově nápodobou, kdy dítě napodobuje chování rodiče, je náročné na vhodné a stále jednání rodiče, který musí být příkladem pro své dítě,
- uplatnění výchovného vzoru: předkládání vhodného vzoru osobnosti, ke kterému dítě vzhlíží a napodobuje jeho chování, je obtížné na výběr vhodného obrazu vzoru, ukládáním odměn a trestů: odměňování, povzbuzování žádoucího chování a naopak trestání, potlačování nežádoucího, kdy u žádoucího chování dochází k posilování tak, aby dítě dosáhlo na odměnu a zeslabování nežádoucího chování, aby se vyhnulo trestu, obtížné na vhodné uložení správného odměnění a potrestání,
- kooperace: zdokonalování schopností dítěte spolupracovat s ostatními členy domácnosti na chodu rodiny a týmového řešení problémů,
- soutěžení: snaha o zdravé soutěžení při chování v rodinném prostředí, například s ostatními sourozenci nebo členy rodiny, nesmí však vést ke konkurenčnímu chování.

Kraus rozděluje výchovné působení rodičů na dva typy

- intencionální (přímé),
- funkcionální (nepřímé).

Při intencionálním výchovném působení působí rodiče na dítě záměrně a tím záměrně formují jeho osobnost, přičemž dítě si jejich působení uvědomuje.

Při funkcionálním výchovném působení si dítě neuvědomuje, že je na ně rodiči výchovně působeno. Toto výchovné působení má lepší výchovný efekt než intencionální. Z důvodu větší efektivity má proto funkcionální výchovné působení velký význam u reedukace delikventní mládeže.

3.2 Klima v rodinném prostředí

Rodinné prostředí je z hlediska psychosociálního vývoje dítěte a jeho začlenění do společnosti jedním z nejdůležitějších, neboť se jedná o základní prostředí, kde se od raných fází svého vývoje učí, jak má reagovat na různé sociální podněty, jak hrát svoji sociální roli. Rodina se pro jedince stává primární sociální skupinou a její výchovná role je považována za nezastupitelnou, protože *„rodina a rodinní členové jsou pro dítě od počátku vzorem chování, a dítě se od nich učí orientovat ve společenském prostředí plném abstraktních symbolů a nepřehledných společenských standardů.“*⁵⁴

Rodina je malá skupina osob, která je nejčastěji spjata pokrevním příbuzenstvím, které charakterizuje společný způsob života, a která se rozděluje nejméně na rodiče a děti. Rodinné prostředí je přirozeným prostředím, které získává jedinec narozením, a tudíž si jej nemůže vybírat.

*„Rodina ve svém souhrnu zabezpečuje své členy hmotně, pečuje o zdraví, výživu a kulturní dědictví, vštěpuje dětem morální postoje, ovlivňuje je, usměrňuje, chrání a podporuje. Rodina plní určité role i ve vztahu ke společnosti a to především reprodukce obyvatelstva, a to jak reprodukce biologická tak i kulturní.“*⁵⁵

Funkce rodiny:

- biologicko-reprodukční,
-

⁵⁴ Procházka, M. Sociální pedagogika. Praha: Grada Publishing, 2012, s. 102,

⁵⁵ Kraus, B., Člověk, prostředí, výchova. Brno: Paido, 2001, s. 79,

- sociálně-ekonomická,
- ochranná,
- sociálně-výchovná,
- rekreační, relaxační,
- emocionální.

Každá rodina má svoje „ovzduší“ sociální klima, kterým se liší od ostatních. Je to souhrn pocitů a vztahů, které k sobě chovají členové rodiny. Sociální klima rodiny tak působí na spokojenost jejich členů, na kvalitu a úroveň mezilidských vztahů, soudržnost rodiny a motivovanost a ochotu členů ke vzájemné spolupráci. Kromě jiných podmínek právě sociální interakce a vzájemná komunikace rodinných členů jsou nevýznamnějšími faktory pro vznik dobrého sociálního klima v rodině. Dobré klima v rodinném prostředí tak má vliv nejen na děti, ale i na rodiče. Působí na všechny členy rodiny.

Podle Krause se rodinné prostředí člení na oblasti

- demograficko-psychologická
 - o celková struktura rodiny: formální vztahy členů rodiny, počet členů, úplnost rodiny, počet dětí a jejich stáří,
 - o vnitřní stabilita: je určována emocionálními vztahy mezi jejími členy,
- materiálně-ekonomická
 - o zaměstnání rodičů: sociální status související s vykonávaným zaměstnáním rodičů a jak jim toto zaměstnání umožňuje výchovu jejich dětí,
 - o ekonomické zajištění: přímo souvisí se zaměstnáním tedy jaký má rodina příjem a do jaké míry může zajišťovat potřeby jejich členů, možnosti celkové spotřeby rodiny,
 - o kvalita bydlení: vybavení domu či bytu například bytovými doplňky, elektronikou, pomůckami, vnitřní členění a možnost samostatných pokojů pro děti, úklid a estetické doladění bytových doplňků, přístup na internet,
- kulturně-výchovná:
 - o žebříček hodnot rodičů: přejímání těchto hodnot dětmi od rodičů,
 - o vzdělání rodičů: má pozitivní vliv i na rodinné prostředí,

- životní styl: zahrnuje volnočasové aktivity, způsob rekreace a dovolené.

Rodina má z hlediska výchovy největší díl vlivu a odpovědnosti. Pokud výchova v rodině pobíhá pozitivně, pak správně vychovává členy společnosti, která se tak rozvíjí. V opačném případě nejsou vychovávané děti dobře připraveny na kooperaci s dalšími členy společnosti a vznikají patologické jevy. Na rodinu pak dopadají důsledky, neboť další instituce již mají jen část vlivu. Odpovědnost rodiny za výchovu dětí plyne z historických a kulturních tradic společnosti a je také samozřejmě upravena právními normami.

Dunovský rozděluje rodiny z hlediska jejich funkčnosti

- funkční rodina
schopná zabezpečit dítěti jeho zdravý vývoj a prosperitu,
- problémová rodina
u rodiny se vyskytuje porucha některé z jejich funkcí, avšak tyto neohrožují rodinu a vývoj dětí, a rodina je schopna řešit problémy vlastními silami nebo s malou pomocí,
- dysfunkční rodina
u rodiny se vyskytují vážné poruchy jejich funkcí, které ohrožují vývoj dětí, rodina problémy nedokáže již řešit vlastními silami a potřebuje soustavnou odbornou pomoc,
- afunkční rodina:
rodina neplní svoji základní funkci, kdy poruchy jsou takového rozsahu, že ohrožují rodinu a zejména vývoj i existenci dětí, řešení je umístění dětí do náhradní péče.

Ve vztahu k dítěti by pro jeho zdravý vývoj měla rodina podle Heluse splnit tyto funkce

- uspokojení potřeb v raných stádiích života,
- uspokojit potřebu organické přináležitosti,
- uspokojit potřebu seberealizace a součinnosti s dalšími členy,
- získání vztahu k věcem rodinného vybavení,

- určit počáteční prožitek genderových rolí,
- poskytnout vzory, příklady a modely,
- založit, rozvinout a upevnit odpovědnost, ohleduplnost a úctu,
- rozvinout možnost mezigeneračních vztahů,
- svými vztahy se širší rodinou, příbuznými a přáteli poskytnout dítěti představu okolního světa a společnosti jako celku,
- poskytnout útočiště v běžných i náročných životních situacích.

3.3 Patologie v rodinném prostředí

Poruchy rodiny

„Poruchy rodiny jsou situace, kdy rodina v různé míře neplní základní požadavky a úkoly dané společenskou normou a vyjádřené v očekávání na přiměřené začlenění jejích členů do společnosti.“⁵⁶

Z obecného hlediska se jedná o selhání některého člena nebo členů rodiny, které se projeví nedostatečným naplňováním základní funkce rodiny.

Poruchy rodiny se dělí

- objektivní, které jsou nezávislé na vůli rodičů,
- subjektivní, které jsou závislé na vůli rodičů.

Faktory, které mají vliv na funkčnost rodiny

- složení rodiny,
- stabilita rodiny,
- sociálně-ekonomická situace rodiny,
- osobnost rodičů,

⁵⁶ Gilmerová, I., a kol. Psychologické aspekty změn v české společnosti: Člověk na přelomu tisíciletí. Praha: Grada Publishing, 2011, s. 117,

- osobnost sourozenců,
- osobnost dítěte,
- zájem o dítě,
- péče o dítě.

Poruchy rodičovství

Pro většinu populace je rodičovství přirozenou součástí života, avšak je mnoho vlivů, které negativně působí na schopnost přijmout a zvládnout rodičovskou roli. „*Poruchy rodičovství vznikají tím, že rodiče nemohou, neumějí nebo nechtějí dělat to co je pro zdraví vývoj dítěte potřebné.*“⁵⁷

Rozdělení poruch rodičovství

- rodiče se nemohou starat o dítě (objektivní)
je zapříčiněna nepříznivými přírodními nebo společenskými podmínkami, které vedou k poruchám celé společnosti a fungování rodinného systému (např. války, přírodní katastrofy, úmrtí, velké zdravotní komplikace rodičů nebo dítěte),
- rodiče se nedovedou starat o dítě (objektivní)
rodiče nedokážou zabezpečit dětem přiměřený vývoj a jejich základní potřeby z důvodu vlastní nezralosti, neschopnosti zvládat zátěžové situace, anebo nejsou schopni přijmout základní společenské normy,
- rodiče se nechtějí starat o dítě (subjektivní)
zapříčiněna poruchami osobnosti rodičů, kteří si neplní svoje rodičovské povinnosti. Rodiče svým dětem neposkytují potřebnou péči nebo je dokonce opustí.
- rodiče dítě týrají nebo zneužívají (subjektivní)
rodiče se k dětem chovají nepřátelsky a úmyslně jim ubližují, dlouhodobě je týrají nebo zneužívají. Je ohrožena až vlastní existence dítěte,
- rodiče se o dítě nadměrně starají (subjektivní)

⁵⁷ Gilmerová, I., a kol. Psychologické aspekty změn v české společnosti: Člověk na přelomu tisíciletí. Praha: Grada Publishing, 2011, s. 117,

rodiče se o dítě nadměrně starají a nenechají jej se rozvíjet.

*„Rodina je zdrojem zkušeností a vzorců chování, které dítě nemůže získat v jiném prostředí.“*⁵⁸ avšak v případě negativního působení rodiny na dítě se rodina může stát zátěží a může se stát i zdrojem vzniku a rozvoje psychických problémů a následně i sociálně patologických jevů. Vlivem vážného narušení psychosociálního vývoje pak dochází k narušení kooperace rodinných členů, která se zejména projevuje na dětech. Toto se poté projevuje poruchami chování a problémy v sociálních vztazích.

Jevů, které mohou způsobit vznik a rozvoj sociálních patologií v rodině je celá řada, ale k nejzávažnějším problémům patří zejména

- dysfunkce až afunkce rodiny,
- anomální osobnost rodičů,
- úplnost rodiny, náhradní rodiče, náhradní nebo ústavní výchova,
- týrání, zneužívání a zanedbávání dítěte (syndrom CAN – Child Abuse and Neglect).

Rizikové faktory působící na možnost vzniku sociálních patologií v souvislosti s rodinným prostředím

- nevhodný výchovný styl rodičů (autoritářský, zanedbávající),
- zásadní nejednotnost výchovného působení,
- nedostatečná kontrola dítěte (např. jeho volnočasových aktivit, plnění školních i jiných povinností),
- špatný vzor chování u rodičů (nemorálnost, delikvence, závislosti),
- sociálně nepodnětné rodinné prostředí,
- patologická komunikace,
- přetíženost rodičů a malá podpora dítěte.

⁵⁸ Fischer, S., Škoda, J., Sociální patologie. Praha: Grada Publishing, 2009, s. 140,

Prevence patologií v rodinném prostředí

Rodiče ze svého postavení a svojí zodpovědnosti by měli předcházet vzniku sociálních patologií u svých dětí a to vytvořením funkční rodiny s dostatečným sociálně podnětným prostředím, ve kterém bude probíhat zdravá komunikace a bude uspokojovat emoční i ostatní potřeby jejich členů. Z dosud zjištěných skutečností je zastoupení rodiny velmi problematické, a tudíž možnosti prevence při selhání vlastní rodiny jsou také omezené. Neexistuje tak jednoduché řešení. Možnostmi eliminace vzniku nebo rozvoji patologií v rodinném prostředí a tím pádem i patologie kriminalita mládeže je včasná diagnostika problému a následně individuální dlouhodobá práce s celou rodinou. Jak už bylo řečeno odbor prevence kriminality, Ministerstva vnitra České republiky v současné době zavedl projekt SVI, systém včasné intervence, kterým se snaží o co nejrychlejší a systematické předání informací mezi státními orgány za účelem rychlé intervence v rodinném prostředí dítěte. Přesto v současné době podle názoru autora chybí systémový preventivní program.

II. PRAKTICKÁ ČÁST

4. VÝZKUM – PRAKTICKÁ ČÁST

4.1 Cíle, metody výzkumu, výběr respondentů

Cílem výzkumu bylo zjištění z jakého prostředí pocházejí nezletilí pachatelé trestné činnosti, jestli jsou v jejich výchově patrné závady a jaký je podíl nezletilých pachatelů, s trestní anamnézou a zda tento faktor ovlivňuje i kriminalitu dítěte.

Za tímto účelem byly stanoveny výzkumné otázky

1. Jak se na celkové kriminalitě mládeže podílejí děti, jejichž rodiče byli potrestáni soudem?
2. Dopouštějí se děti rodičů potrestaných soudem stejné trestné činnosti?
3. Z jakého rodinného prostředí pocházejí nezletilí pachatelé?
4. Vyskytují se ve výchově v rodinném prostředí nezletilých pachatelů závady?

Při přípravě výzkumu byl jako výzkumná technika vybrán rozhovor s otevřenými otázkami, který se svou povahou nejlépe hodil do situace, za jaké byl plánovaný sběr dat. Za tímto účelem byly vytvořeny otázky rozhovoru, přičemž tento měl v prvním uspořádání celkem 38 otázek. Výběr subjektů - respondentů byl vzhledem k cílům výzkumu a zaměstnání autora stanoven jako nezletilí pachatelé, kteří se za sledované období od 01.04.2013 do 30.09.2013 dopustili zjištěné trestné činnosti ve služebním obvodu Policie České republiky, Územního odboru Brno-venkov.

Pilotáž - předvýzkum

Podle prvotního plánu měl být rozhovor realizován zjevným způsobem se souhlasem subjektů či jejich zákonných zástupců před či po provádění některého z úkonů trestního řízení a zapisován přímo do připravených archů.

V rámci výzkumného postupu bylo po zpracování struktury otázek přistoupeno ke zkušebnímu sběru dat, aby byly v praxi ověřeny otázky z rozhovoru, kdy však po třech neúspěších získat souhlas subjektu bylo od tohoto způsobu realizace ustoupeno.

Otázky tak byly z důvodu přirozenosti a navození větší důvěry zakomponovány do průběhu celého úkonu, kdy tak rozhovor byl realizován utajeným způsobem, přičemž byl nahráván na diktafon a až po vykonaném úkonu byly subjekty dodatečně seznámeni se smyslem a účelem výzkumu a bylo dodatečně požádáno o souhlas subjektu, který byl získáván v naprosté většině případů s podmínkou dodržení zachování přísné anonymity získaných odpovědí a z nich plynoucích osobních údajů.

Pokusným otestováním otázek rozhovoru před vlastní realizací sběru dat bylo dále zjištěno nevyhovující složení některých otázek, které tak musely být upraveny a dále musely být zcela vyřazeny některé nadbytečné otázky a naopak některé otázky doplněny tak, aby výsledný rozhovor poskytoval informace pro zamýšlený výzkum. Celkový počet otázek rozhovoru byl v konečné fázi upraven na počet 29 otázek.

Výzkum – sběr dat

Po úpravě struktury otázek rozhovoru bylo přistoupeno k vlastní realizaci sběru dat, kdy zaznamenané rozhovory na diktafon byly následně vyhodnoceny a získané odpovědi zaznamenány do připravených tabulek pro odpovědi. Takto získaná data byla následně roztríděna a na jejich základě byly vytvořeny tabulky a grafy s grafickým znázorněním statistických hodnot jednotlivých odpovědí, přičemž výsledky tohoto sběru jsou zaznamenány v následující kapitole. Všechny uvedené tabulky a grafy v této diplomové práci jsou vlastní a výsledné údaje v procentech byly zaokrouhleny na celá čísla.

4.2 Vlastní výzkum

Vyhodnocení otázek rozhovoru

Nezletilý pachatel.

1. Jaký je věk dítěte?

Zjištěný věk dětí (pachatelů) byl rozčleněn do šesti kategorií podle jednotlivých let, přičemž podle výsledků výzkumu je patrný nárůst trestné činnosti s přibývajícím věkem. Největší riziko spáchání trestné činnosti je tak u téměř dospělé mládeže. S klesajícím věkem se riziko snižuje. Ve věku 16 a 17 let jsou podle výsledků však jen malé rozdíly. Zvyšování počtu pachatelů podle věku může mít souvislost i s jejich

sociálním vývojem, kdy ve věku 16 – 17 let dochází k osamostatňování, menší kontrole ze strany rodičů, a většího vlivu sociálních skupin.

Tab. 1. Věk pachatelů v době spáchání trestné činnosti.

12 a méně roků	13 roků	14 roků	15 roků	16 roků	17 roků
0	1	2	5	8	11

Graf. 1. Věková struktura nezletilých pachatelů trestné činnosti ve sledovaném období.

2. Pohlaví dítěte?

Stejně jako u dospělých pachatelů i u mládeže bylo výzkumem zjištěno výraznější zastoupení mužského pohlaví, kde bylo dvacet tři chlapců a čtyři dívky. Z hlediska kriminality je tak u chlapců mnohem větší riziko spáchání protiprávního jednání než u dívek.

Tab. 2. Rozdělení nezletilých pachatelů podle pohlaví.

Chlapci	Dívky
23	4

Graf. 2. Struktura pachatelů podle pohlaví.

3. Jaké trestné činnosti se dítě dopustilo v současném trestním řízení (struktura)?

Při vyhodnocování otázky bylo protiprávní jednání mládeže zařazováno do jednotlivých skupin trestné činnosti, kdy počet spáchaných trestných činů je zvýšen oproti počtu pachatelů z důvodu souběhu spáchaných trestných činů. Tedy někteří pachatelé spáchali různou trestnou činností ve více případech či jedním jednáním se dopustili více trestných činů.

Jednoznačně nejvíce se mládež dopouštěla útoků proti majetku. V této kategorii jsou zařazeny trestné činy uvedené v § 205 – 271 trestního zákoníku, kde objektem útoku je majetek či jiné hmotné i nehmotné výhody. Počet těchto spáchaných trestných činů činí více než polovinu trestné činnosti mládeže a významně převyšuje všechny ostatní kategorie trestné činnosti. Z hlediska prevence se tak jedná o stěžejní kategorii. Ve spáchané trestné činnosti dominují krádeže a poškození cizí věci (vandalství).

Druhá nejvíce zastoupená kategorie trestné činnosti byla zjištěna násilná. Do této kategorie byly zařazeny všechny trestné činy směřující proti životu a zdraví, svobodě a narušující občanské soužití.

Do kategorie sexuální trestné činnosti byly zařazeny trestné činy proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti či trestný čin výtržnictví se sexuálním podtextem.

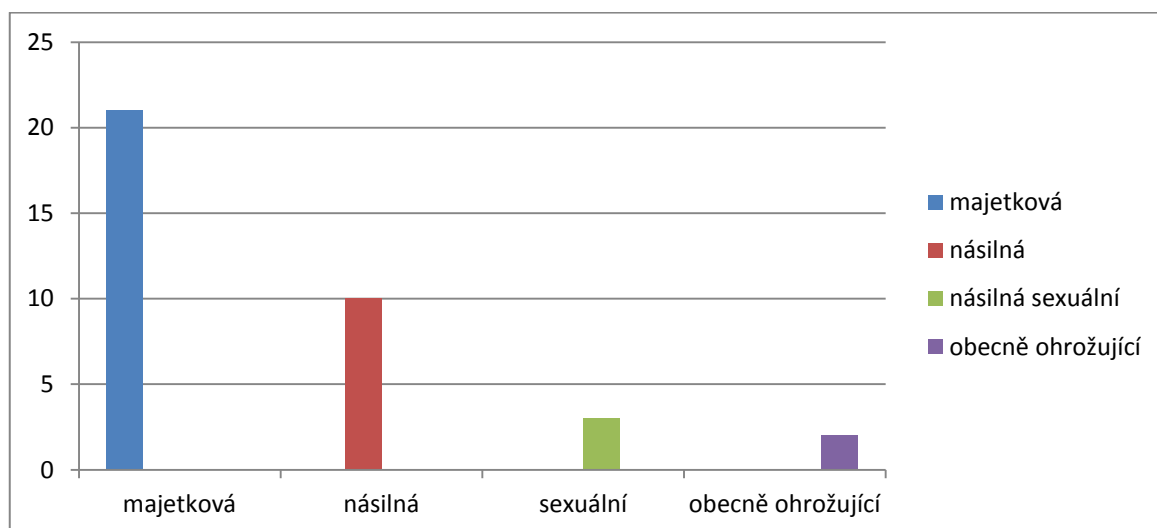
Do poslední kategorie obecně ohrožujících spadají trestné činy obecně ohrožující. V této kategorii byly za sledované období zjištěny pouze dva trestné činy a to ohrožení pod vlivem návykové látky a poškození obecně prospěšného zařízení.

Ze zjištěných výsledků vyplývá, že nejvíce rizikovými oblastmi jsou majetková a násilná trestná činnost.

Tab. 3. Struktura trestné činnosti mládeže.

Majetková	Násilná	Sexuální	Obecně ohrožující
21	10	3	2

Graf. 3. Grafické znázornění struktury trestné činnosti mládeže.

4. Jak bylo ukončeno současné trestní řízení?

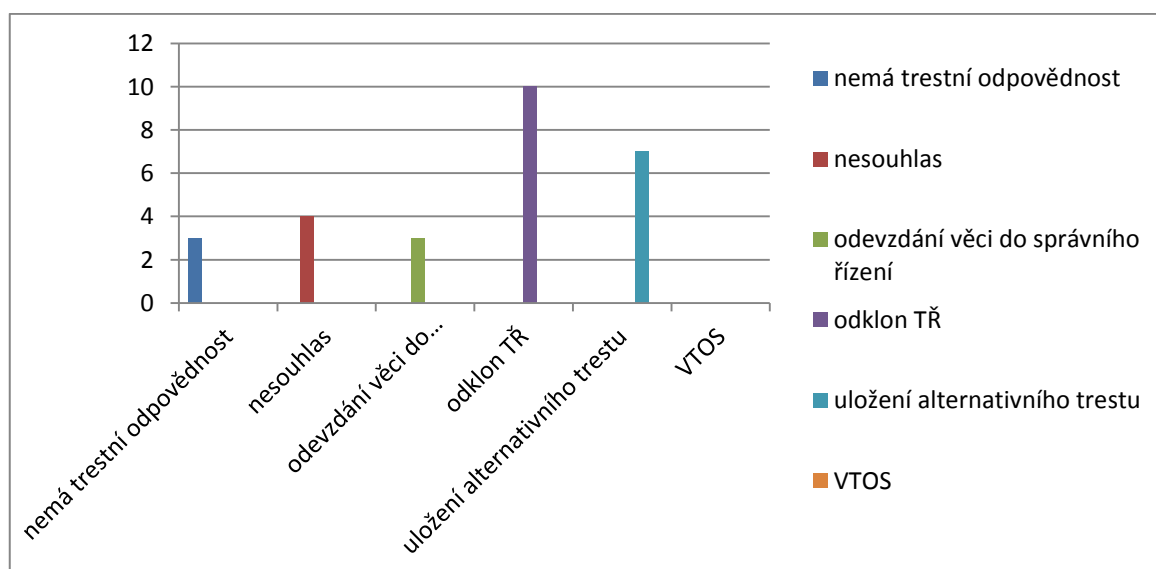
Při vyhodnocování této otázky bylo přihlíženo i k nepravomocným rozhodnutím, neboť všechna trestní řízení nebyla pravomocně ukončena. Při vyhodnocení způsobu ukončení trestního řízení (stíhání) u mládeže, je jasně patrné, že v praxi dochází k využívání odklonu trestního řízení včetně aplikace ukládání alternativních trestů. Ze zjištěných výsledků lze tedy konstatovat, že v praxi se postupuje podle zákona č. 218/2003 Sb. o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže, v platném znění, a je přihlíženo zejména k tomu, že u mladistvých dosud nebyl plně dokončen jejich vývoj a uložený trest tak musí zejména citlivě sledovat jejich rozumovou a mravní vyspělost, zdravotní stav i rodinné a sociální poměry a musí mladistvého pachatele odradit od páchaní další protiprávní činnosti, ale zároveň jej nezařadit do kriminální subkultury.

Na druhou stranu však při podrobném prostudování jednotlivých případů recidiv mladistvých viz. otázky č. 5, 6, 7, kdy za sledované období byla proti jednomu mladistvému pachateli vedena dvě trestní řízení pro stejnou trestnou činnost a nešlo o souběh, vyvstává další otázka, zda v některých případech jsou uložené tresty dostačující a mladistvý pachatel by neměl být potrestán přísnějším opatřením.

Tab. 4. Druhy ukončení trestního řízení za sledované období.

Odložení věci § 159a/1 z důvodu § 11/1 d) TŘ (není trestně odpovědný)	Odložení věci § 159a/1 z důvodu § 11/1 i) TŘ (nebyl dán souhlas s TS)	Odevzdání věci do správního řízení § 159a/1 TŘ	Odklon trestního řízení	Uložení alternativního trestu (včetně nepravomocných)	VTOS (včetně nepravomocných)
3	4	3	10	7	0

Graf. 4. Grafické znázornění jednotlivých druhů ukončení trestního řízení.

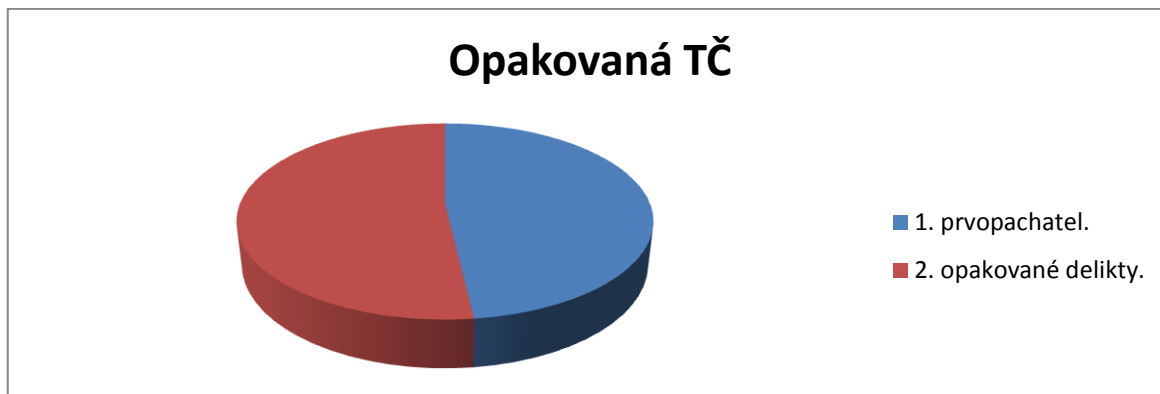
5. Dopustilo se dítě protiprávního jednání již v minulosti (správní či trestní delikty řešené ze strany státních orgánů)?

V této otázce bylo zjištění zaměřováno na správní a trestní delikty, které byly řešeny ze strany Policie České republiky či dalších státních orgánů. Z výsledků bylo zjištěno, že čtrnáct nezletilých pachatelů se již v minulosti dopustilo nějakého protiprávního jednání, které již řešily státní orgány. U podstatné části nezletilých pachatelů se tak jedná o vážný a dlouhodobý problém a ne nerozvážené rozhodnutí, na kterém může mít vliv nedostatečná osobnostní zralost a nedostatek zkušeností.

Tab. 5. Rozdělení pachatelů podle opakovanosti trestné činnosti.

Dopustil	nedopustil
14	13

Graf. 5. Grafické znázornění rozdělení pachatelů podle opakování trestné činnosti.

6. Jakých deliktů se dítě dopustilo v minulosti?

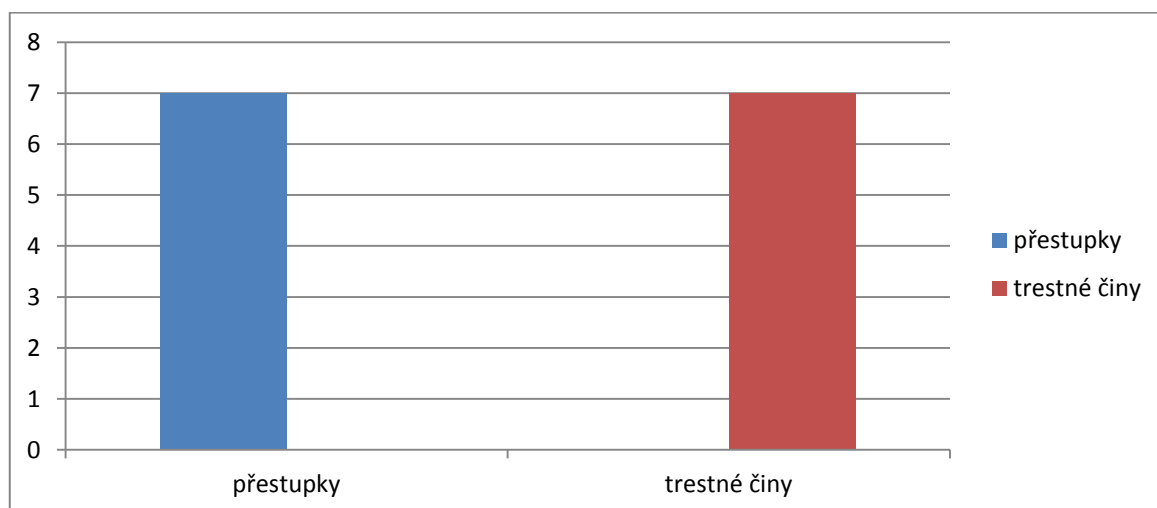
Při zkoumání jakého charakteru je protiprávní jednání, kterého se dopustili nezletilých pachatelé v minulosti, bylo zjištěno, že správní i trestní delikty jsou ve stejných podílech. U trestních deliktů se tak v sedmi případech jedná o recidivu. Porovnáním tohoto zjištěného počtu s celkovým vzorkem tak můžeme konstatovat, že se v něm vyskytuje významná skupina recidivující nezletilých pachatelů, u kterých vlivem předešlého trestního řízení nedošlo k žádoucímu efektu jejich odrazení od páchaní další protiprávní činnosti.

Tedy k naplnění jednoho z hlavních účelů zákona o soudnictví mládeže tedy v předcházení a zamezování páčání protiprávní činnosti mládeží.

Tab. 6. Typ minulých protiprávních jednání.

Přestupky	Trestné činy (provinění, čin jinak trestný)
7	7

Graf. 6. Grafické znázornění rozdělení minulých protiprávních jednání.

7. Jaké tresty byly v minulosti u opakované trestné činnosti mladistvým pachatelům uloženy?

U opakované trestné činnosti bylo zkoumáno, jaké tresty byly v minulosti uloženy, neboť tyto u mladistvých pachatelů nevedly k požadovanému efektu. Mezi tresty byl započínán i odklon trestního řízení, neboť tento z povahy a smyslu zákona o soudnictví mládeže má být v podstatě nejmírnějším trestem či varováním mladistvého před páčáním další protiprávních činů. Z celkového počtu sedmi dříve uložených trestů, tak bylo zjištěno, že ve čtyřech případech došlo k odklonu trestního řízení. U zbývajících třech byl uložen alternativní trest. U žádného dřívějšího případu nedošlo k odsouzení k nepodmíněnému trestu odnětí svobody.

Tab. 7. Typy dříve uložených trestů.

Výkon trestu odnětí svobody	Alternativní tresty	Odklon trestního řízení
0	3	4

Graf. 7. Grafické znázornění dříve uložených trestů.

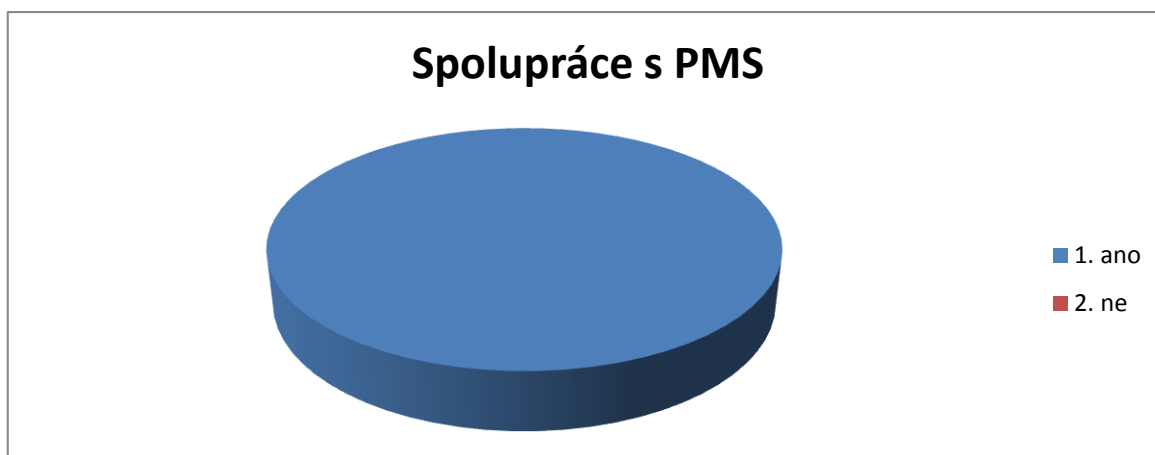
8. Spolupracoval mladistvý v minulém trestním řízení s Probační a mediační službou České republiky?

Zapojení Probační a mediační služby České republiky je zvláště důležité v trestní řízení ve věcech mládeže, neboť tato státní složka těmto pachatelům věnuje zvláštní péči a svojí činností přispívá ochraně práv obětí těchto trestných činů a ke koordinaci vhodných terapeutických a sociálních programů, které mají odradit mladistvého pachatele od páchaní další protiprávní činnosti. U všech recidivujících pachatelů pak byla zjištěna spolupráce s touto státní složkou. Přes tyto opatření tak u těchto sedmi případů došlo k recidivě páchaní trestné činnosti.

Tab. 8. Spolupráce mladistvých pachatelů s PMS.

Ano	Ne
7	0

Graf. 8. Znárodnění spolupráce s PMS.

9. Jaký typ vzdělávání dítě absolvuje?

Zkoumáním typu vzdělávání byl zjišťován vztah mezi vzděláním a páčáním protiprávní činnosti. U sedmi pachatelů bylo zjištěno, že aktuálně studují na základní škole, což odpovídá jejich současnému věku.

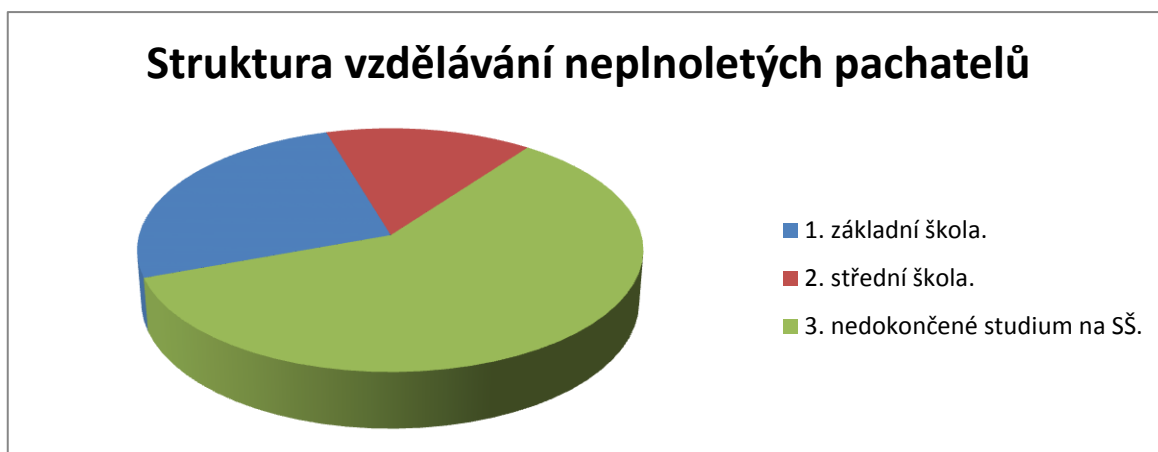
V další skupině, která aktuálně studovala na střední škole, a to jak v učebním oboru, tak na střední škole s maturitní zkouškou byly čtyři pachatelé.

Nejpočetnější skupinou byli pachatelé, kteří ukončili studium střední školy a dosáhli tak jen základního vzdělání. Zajímavostí je, že v této poslední skupině se umístili všichni recidivující pachatelé. Toto zjištění ukazuje na korelaci mezi vzděláním a páčáním protiprávní činnosti. Toto usuzování také podporuje zjištění u otázky č. 12 ohledně volnočasových aktivit, kdy nikdo ze skupiny nezletilých pachatelů neuvedl studium či vzdělávání jako svoji volnočasovou aktivitu.

Tab. 9. Vzdělávání, které dítě aktuálně studuje.

Základní škola	Střední škola (maturitní, bez maturitní zkoušky)	Ukončené studium střední školy
7	4	16

Graf. 9. Struktura zjištěného vzdělávání pachatelů.

10. Byly u dítěte již v minulosti prováděny nějaké výchovné opatření směřující ke korekci jeho chování?

V minulosti indikované výchovné problémy naznačují dlouhodobější problém, který má určitý vývoj. Nejedná se tak v případě spáchané kriminální činnosti o exces, vybočení z nepatologického chování pod tlakem momentální situace, ale stupňující se patologické chování subjektu.

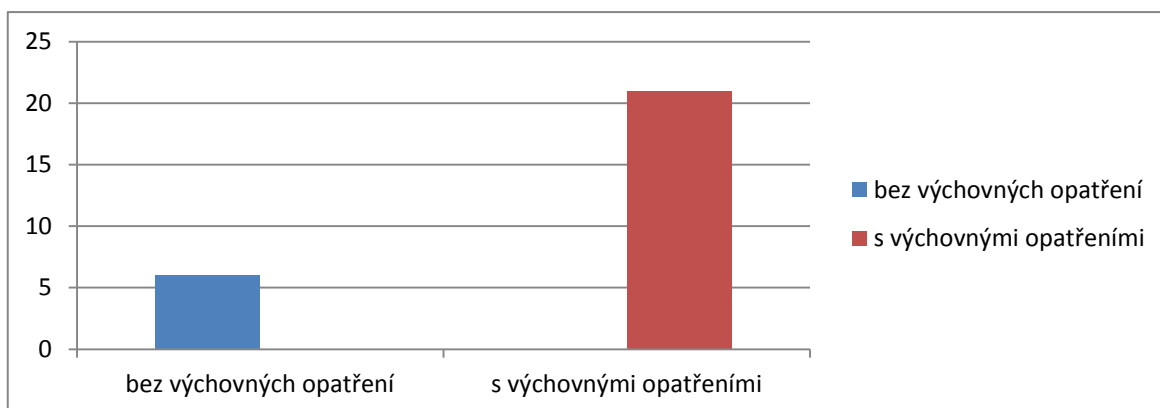
U této otázky byla zjišťována veškerá výchovná opatření tedy včetně těch uložených školským zařízením, jako jsou uložené důtky, snížená známka z chování, pohovor s rodiči, terapie u Probační a mediační služby ČR, v rodinné poradně, středisku výchovné péče.

Výchovné problémy nebyly zjištěny pouze u šesti dětí z celkového vzorku dvaceti sedmi. Výchovné problémy u dvacet jedna subjektů, tak činí většinu. Z tohoto údaje lze usuzovat na dlouhodobý patologický vývoj, který vedl ke kriminální činnosti u většiny nezletilých pachatelů.

Tab. 10. Uplatněná výchovná opatření.

Ne	Ano
6	21

Graf. 10. Grafické znázornění zjištěných problémů v chování u nezletilých pachatelů.

11. Jaké má dítě volnočasové aktivity?

Volnočasové aktivity mládeže jsou předmětem celé řady preventivních programů, a proto bylo ve výzkumu zjišťováno, jaké složení volnočasových aktivit mají nezletilí pachatelé za sledované období.

U nezletilých pachatelů byla zjištěna významná skupina, která uvedla, že nemá žádné volnočasové aktivity. Jednalo se o sedm dětí.

Druhou a největší skupinou v počtu patnácti byly pachatelé, kteří jako svoje volnočasové aktivity uvedli činnosti bez fyzické zátěže, jako je hraní her a výpočetní technika, internet, sledování televize či poslech hudby.

Třetí skupinou byli pachatelé, kteří jako svoje volnočasové aktivity uvedli činnosti spojené s fyzickou aktivitou, jako jsou míčové a další skupinové hry, posilování, a další pohybové aktivity.

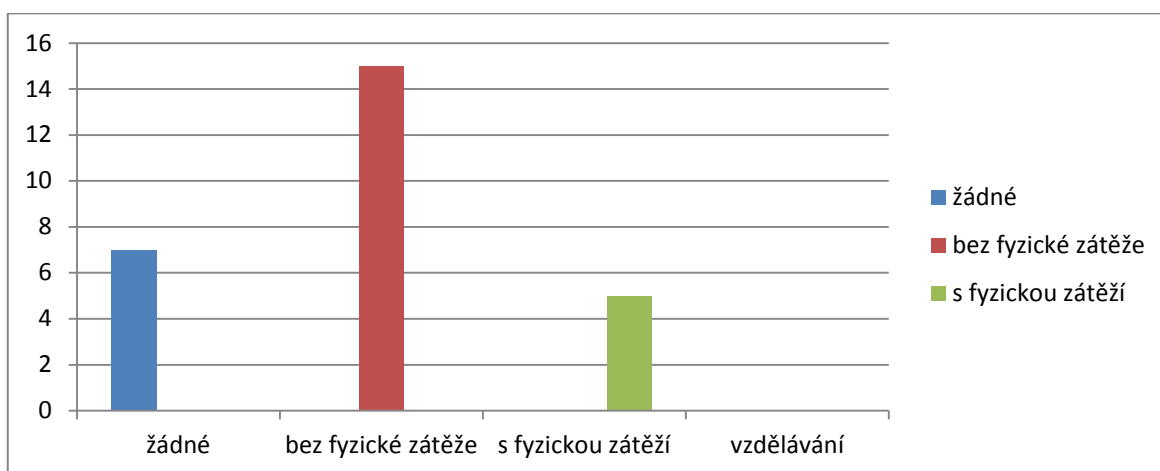
Z celé skupiny nezletilých pachatelů, pak nikdo neuvedl jako svoji volnočasovou aktivitu studium a vzdělávání.

Recidivující pachatelé jsou v uvedených skupinách zastoupeni tak, že dva jsou ve skupině bez volnočasových aktivit, dva ve skupině bez fyzických aktivit a jeden ve skupině s fyzickou aktivitou. Jedná se tedy o poměrně rovnoměrné zastoupení ve všech skupinách.

Tab. 11. Rozdělní zjištěných volnočasových aktivit u nezletilých pachatelů.

Žádné	Bez fyzické aktivity (PC, TV, poslech hudby)	S fyzickou aktivitou (sport, další aktivní pohyb)	Vzdělávání, studium
7	15	5	0

Graf. 11. Rozdělení zjištěných volnočasových aktivit.

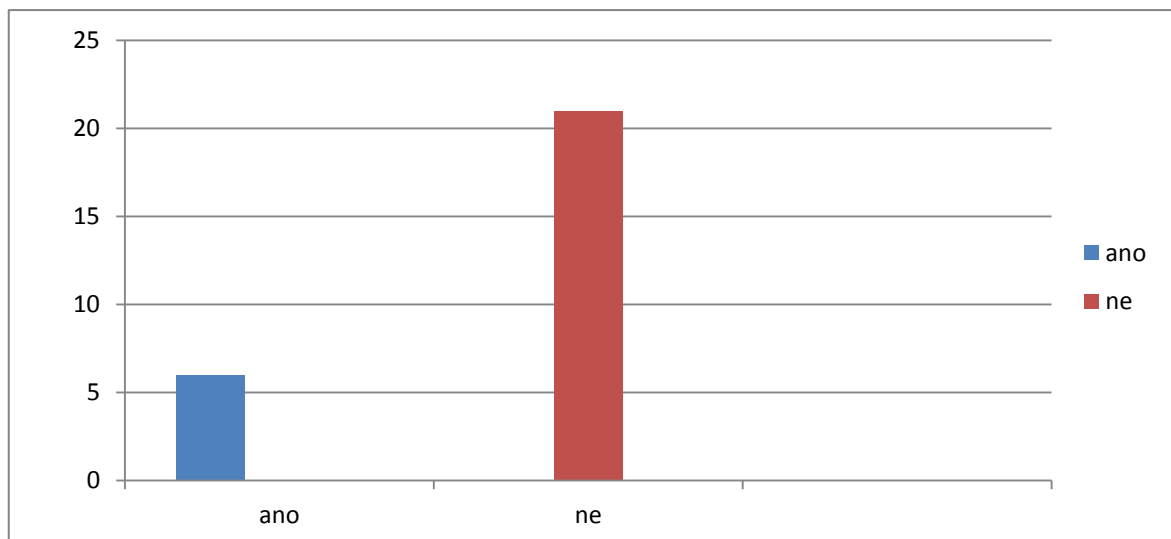
12. Má nebo mělo dítě nějaké psychické obtíže?

Psychické obtíže nezletilých pachatelů mohou ukazovat na vážné poškození duševního vývoje jedince a takto vysvětlit jeho patologické chování. V rámci výzkumu bylo zjištěno, že z celkového počtu dvaceti sedmi pachatelů se psychické obtíže vyskytovali nebo vyskytují u šesti pachatelů. Nutno však podotknout, že ani u jednoho nebyly tyto psychické obtíže takového rázu, že by to zapříčinilo jejich nepřičetnost.

Tab. 12. Zjištěné psychické obtíže u nezletilých pachatelů.

Ano	Ne
6	21

Graf. 12. Psychické obtíže u nezletilých pachatelů.

Rodiče nezletilého pachatele.

13. Jaký je věk otce?

Zjištěné stáří bylo rozděleno do skupin po desítkách let. Z celkového počtu dvaceti sedmi subjektů se pouze u dvou nepodařilo zjistit stáří otce, neboť se jednalo o děti, které jsou v ústavní péči a neměly s rodiči žádné kontakty.

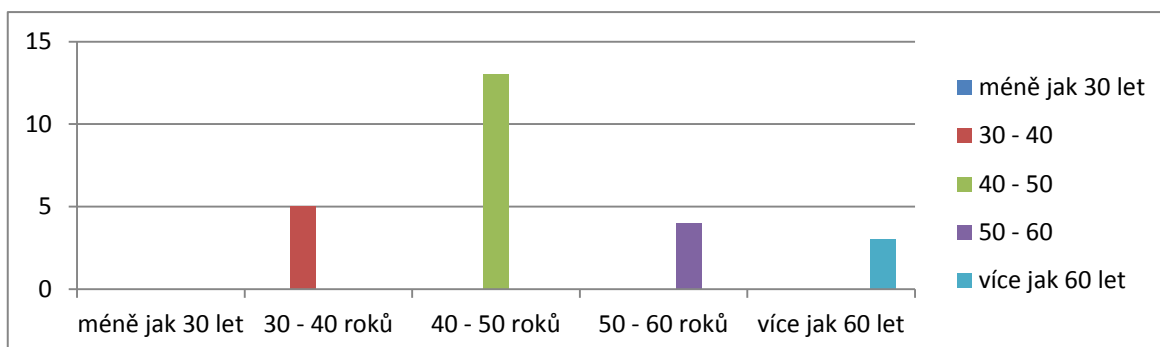
Věk do 30 let nebyl zjištěn ani u jednoho z otců.

Následující výsledky byly ve skupině 30 – 40 let pět otců, ve skupině 40-50 let třináct otců, 50 – 60 let čtyři a ve skupině nad 60 let tři otcové. Největší skupinu tak činili otcové ve věku od 40 do 50 let.

Tab. 13. Věk otců nezletilých pachatelů.

méně než 30 roků	30 – 40 roků	40 – 50 roků	50 – 60 roků	60 roků a více
0	5	13	4	3

Graf. 13. Znárodnění věkové struktury otců nezletilých pachatelů.

14. Dopustil se otec dítěte také trestné činnosti?

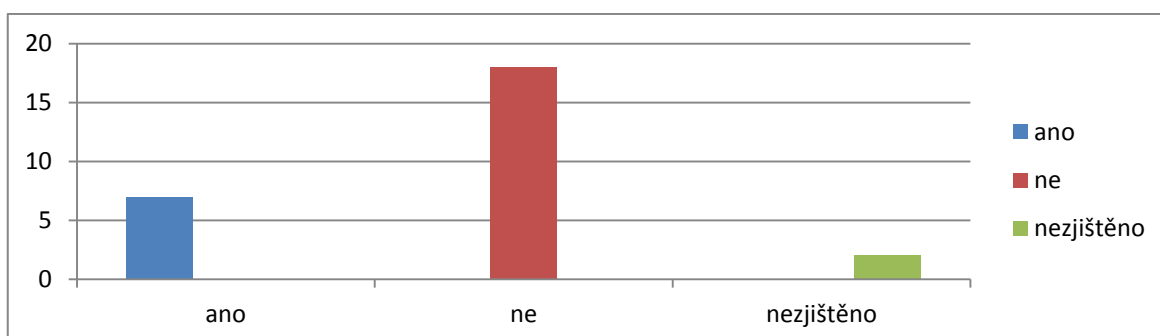
Právě tato otázka byla jednou z nejdůležitějších, neboť se v rámci výzkumu jedná o proměnnou veličinu. V rámci výzkumu tedy bylo zjištěno, že u sedmi dětí byl zjištěn otec, který se také v minulosti dopustil kriminální činnosti. U osmnácti dětí nebyla u otce zjištěna kriminální minulost a u dvou dětí se nepodařilo zjistit, zda se jejich otec dopustil kriminální minulosti či nikoliv, neboť jsou v ústavní výchově a se svými rodiči nemají žádný kontakt.

Sedm nezletilých pachatelů s otcem s trestní minulostí z celkově u dvaceti pěti zjištěných je významnou skupinou, i když ne dominantní.

Tab. 14. Trestná činnost u otce nezletilého pachatele.

Ano	Ne	Nezjištěno
7	18	2

Graf. 14. Grafické znázornění trestné činnosti u otců nezletilých pachatelů.

15. Kolikrát byl otec dítěte potrestán soudem?

Počet potrestání soudem pomůže určit charakter kriminální minulosti tedy, zda se jednalo u otce o exces či se jednalo o opakované páchaní trestné činnosti.

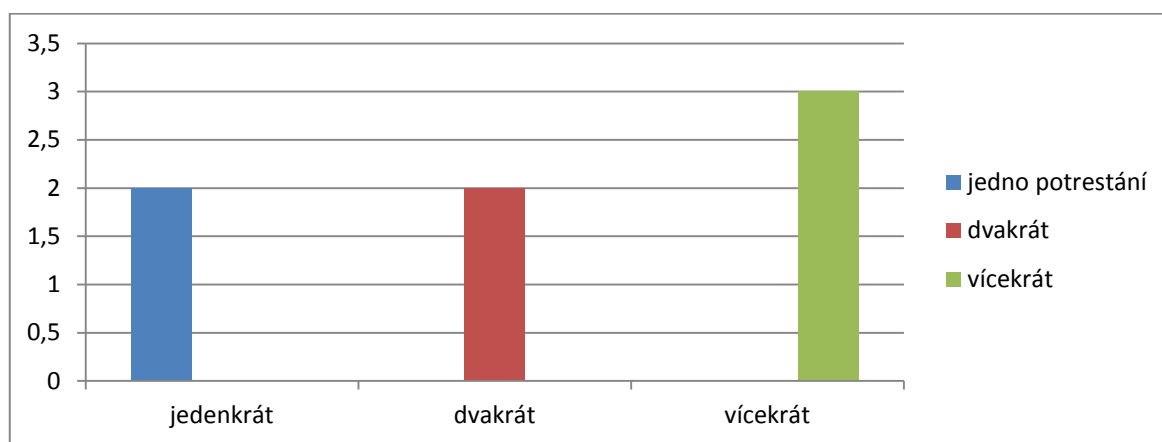
U této otázky bylo zjištěno, že dva otcové byli soudem potrestáni jednou, dále dva byli potrestáni dvakrát a u tří došlo k potrestání vícekrát.

Recidiva tedy opakované potrestání soudem tak bylo zjištěno u pěti ze sedmi otců. Recidivující otcí tak ve skupině rodiče s kriminální minulostí činí podstatnou skupinu.

Tab. 15. Potrestání u otce.

Jedno potrestání	Dvě potrestání	Vícekrát trestaný
2	2	3

Graf. 15. Grafické znázornění uložených trestů u otce.

16. Za jakou trestnou činnost byl otec dítěte potrestán?

Struktura trestné činnosti otců byla rozdělena stejně jako u dětí do čtyř skupin a to na majetkovou, za kterou došlo k potrestání u pěti otců, násilnou, kde došlo k potrestání u tří otců, za sexuální delikty nebylo zjištěno potrestání ani u jednoho otce a v poslední skupině obecně ohrožující bylo zjištěno potrestání u dvou otců.

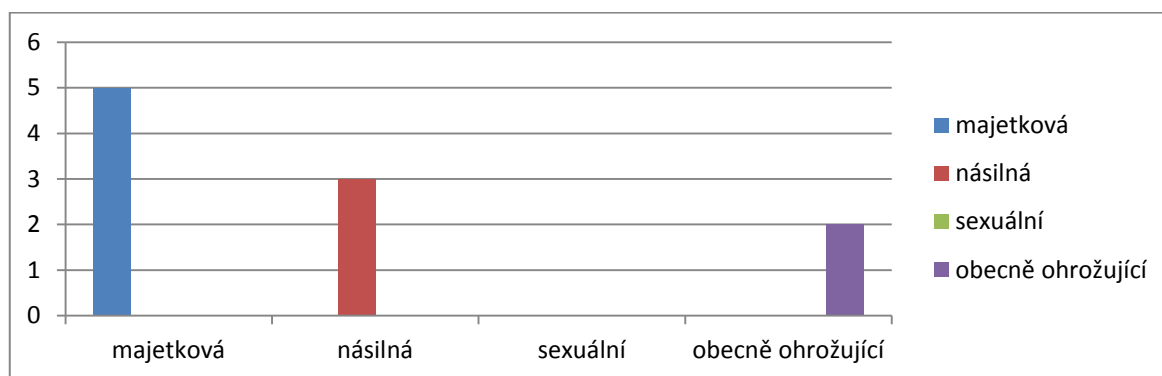
Více údajů o potrestání oproti trestaným otcům je opět zapříčiněno zanesením všech zjištěných údajů o trestech otců z nich většina byla potrestána soudem vícekrát a

v případě, že jejich další trestná činnost byla jiného charakteru než první byly údaje zaznamenány i do další skupiny.

Tab. 16. Struktura trestné činnosti u otce.

Majetková	Násilná	Sexuální	Obecně ohrožující
5	3	0	2

Graf. 16. Struktura trestné činnosti u otce.

17. Jaký je věk matky?

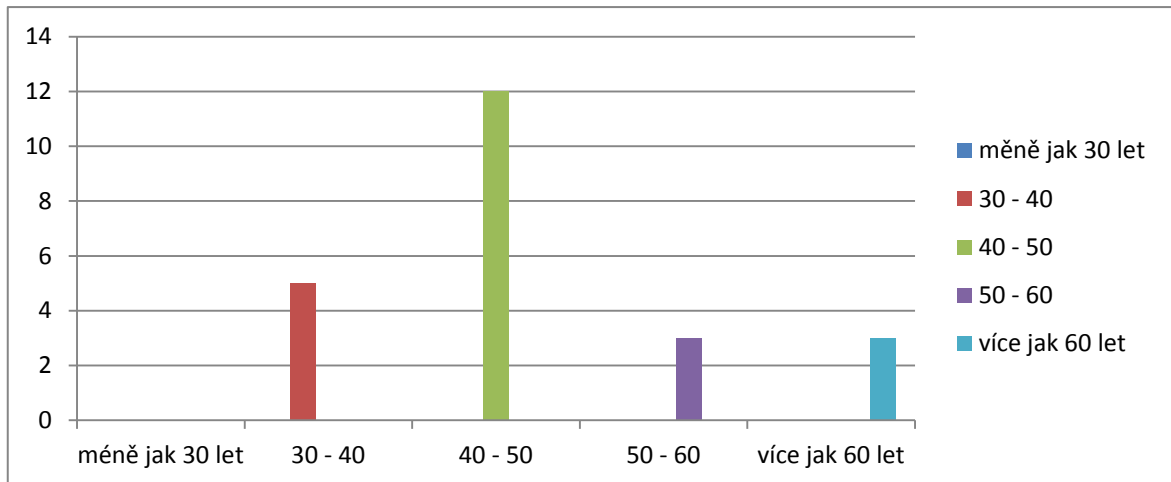
Zjištěné stáří matek nezletilých pachatelů bylo stejně jako u jejich otců rozděleno po desítkách let do skupin, kdy stejně jako u otců nebyla zjištěna ani jedna matka s věkem do 30 let tedy extrémně mladá matka. V další skupině 30 – 40 let bylo zjištěno pět matek, ve skupině 40 – 50 let čtrnáct matek, což je nejpočetnější skupinou, dále 50 – 60 tři matky a v poslední skupině více jak 60 let tři matky.

Stejně jako u otců byl nejčastější věk matek ve skupině 40 – 50 let.

Tab. 17. Věk matek nezletilých pachatelů.

méně jak 30 let	30 – 40 roků	40 – 50 roků	50 – 60 roků	více jak 60 let
0	5	14	3	3

Graf. 17. Znárodnění věkové struktury matek nezletilých pachatelů.

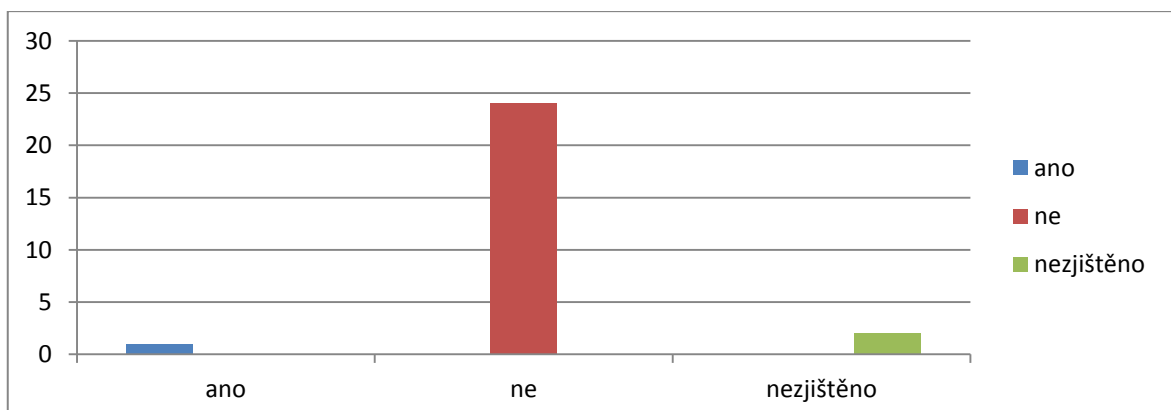
18. Dopustila se matka dítěte také trestné činnosti?

Stejně jako u otců bylo zjišťováno, zda se i matka v minulosti dopustila trestné činnosti. Při tomto bylo zjištěno, že jedna matka se v minulosti dopustila trestného činu. U dalších dvacet čtyři trestná činnost nebyla zjištěna a u dvou se to nepodařilo zjistit, neboť stejně jako u otců se jednalo o dvě děti z ústavní péče, které neměly kontakt se svými rodiči.

Tab. 18. Trestná činnost u matek.

Ano	Ne	nezjištěno
1	24	2

Graf. 18. Grafické znázornění trestné činnosti u matek.

19. Kolikrát byla matka dítěte potrestána soudem?

U matky nezletilého pachatele, která se také dopustila trestné činnosti, bylo zjištěno pouze jedno potrestání soudem.

Tab. 19. Potrestání matky soudem.

Jedno potrestání	Dvě potrestání	Vícekrát trestaná
1	0	0

Graf. 19. Grafické rozložení potrestání matky soudem.

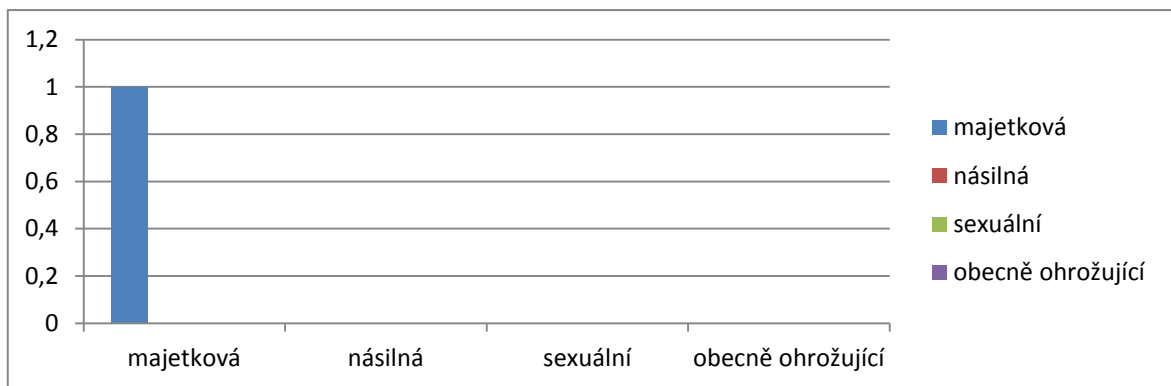
20. Za jakou trestnou činnost byla matka dítěte potrestána?

Tato matka byla potrestána pro majetkovou trestnou činnost. Jednalo se tak o potrestání za jeden čin pro jeden typ kriminality.

Tab. 20. Struktura trestné činnosti matky.

Majetková	Násilná	Sexuální	Obecně ohrožující
1	0	0	0

Graf. 20. Struktura trestné činnosti u matky.

*Výchovné prostředí.***21. Jaká je současná výchova dítěte z hlediska typu výchovy?**

Další proměnnou veličinou bylo výchovné prostředí. V této části bylo zjišťováno, z jakého prostředí nezletilý pachatel pochází. Rozhovorem tak bylo zjištěno, že dvacet dva dětí pochází z rodinné či náhradní rodinné (pěstounské) výchovy a pět dětí je v ústavní výchově.

Tab. 21. Rozdělení podle typu výchovy.

Rodinná, náhradní rodinná výchova	Ústavní výchova
22	5

Graf. 21. Struktura typu výchovy.

22. V jaké rodině dítě vyrůstá?

U dětí z rodinné výchovy pak byla zjišťována kompletnost rodiny, kdy osm dětí pocházelo z úplné rodiny, tedy vyrůstá v rodinném prostředí, kde se na jeho výchově podílí jak matka, tak otec.

Dále byla zjištěna skupina šesti dětí, které pocházejí z neúplné rodiny a žijí pouze se svojí matkou tedy bez otce.

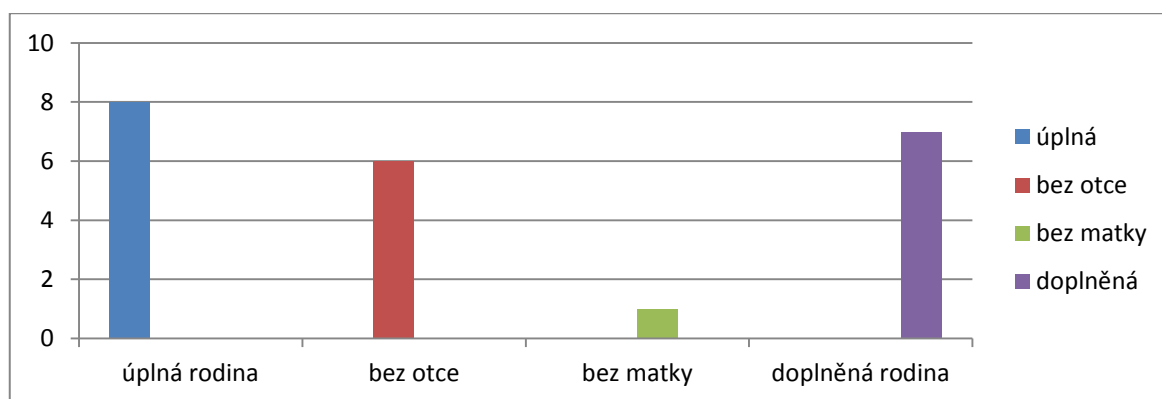
Dále bylo zjištěno jedno dítě, které žije pouze se svým otcem bez matky.

A poslední skupinou je sedm dětí, které žijí v doplněné rodině, přičemž ve všech případech se jednalo o jejich matku, která měla nového partnera.

Tab. 22. Typ rodiny u nezletilého pachatele.

Úplná rodina (včetně náhradní)	Neúplná rodina – bez otce	Neúplná – bez matky	Doplněná rodina
8	6	1	7

Graf. 22. Struktura typů rodiny nezletilých pachatelů.

23. V jaké lokalitě dítě žije?

Další částí zjištění prostředí je, z jaké lokality dítě pochází. U této otázky bylo zjištěno, že sedmnáct dětí pochází z vesnického prostředí a deset z městského. Rozdělení město vesnice bylo podle statusu obce, ve které dítě žije. Obce i městys byly zařazeny do skupiny vesnice a města byla zařazena do měst. Na území územního odboru Brno-

venkov se v podstatě jedná o správní střediska, ve kterých jsou umístěny i jednotlivá obvodní oddělení policie. Samozřejmě co do počtu obyvatel se u všech měst jedná o menší města.

Tab. 23. Rozdělení pachatelů podle místa, kde žije.

Na vesnici	Ve městě
17	10

Graf. 23. Rozložení pachatelů podle místa, kde žije.

24. V jakém prostředí dítě bydlí?

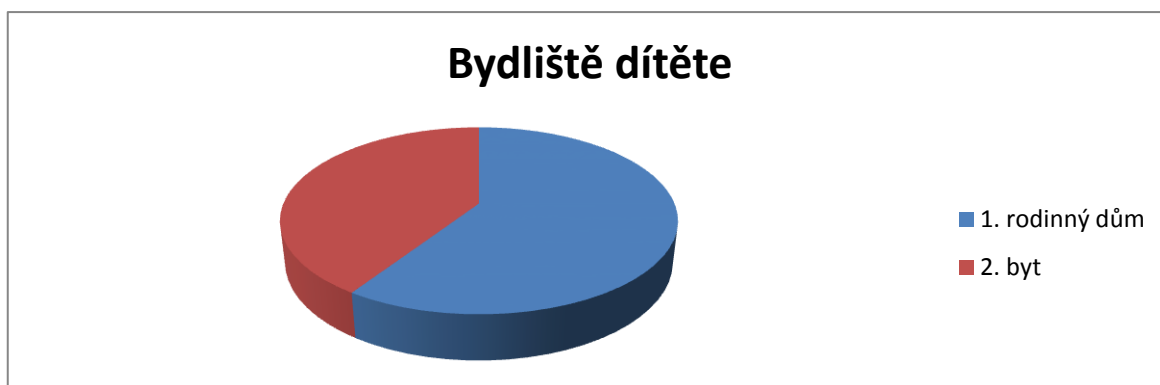
U této otázky nebyl brán zřetel na vlastnictví bydliště a rozlišovacím prvkem byla pouze skutečnost faktického obývání.

V těchto případech tak bylo zjištěno, že šestnáct dětí žije v rodinném domě a jedenáct dětí v bytě.

Tab. 24. Rozdělení podle prostředí.

V rodinném domě	V bytě
16	11

Graf. 24. Grafické znázornění rozdělení podle prostředí.

25. Jak se otec chová k dítěti?

Právě u tohoto typu otázek se dobře uplatnila jako výzkumná metoda rozhovor, neboť mohly být ukládány doplňující otázky tak, aby mohl být dobře pochopen vztah mezi dítětem a jeho otcem a chování otce v rodinném prostředí. Pro účely tohoto výzkumu bylo vzato v potaz i chování otců, kteří v současné době již nežijí s jejich rodinami tedy u neúplných či doplněných rodin a také u dětí s ústavní výchovou, pokud si na svého otce pamatují či s ním mají kontakt. Také u doplněných rodin pokud si dítě nepamatovalo otce, ale jeho roli převzal druhý manžel matky či její druh pak také jeho chování bylo vzato jako chování otce.

U této otázky výzkumu tak bylo zjištěno poměrně vyrovnané chování otce ke svému potomkovi u čtyř otců.

Dále u čtrnácti otců bylo zjištěno určité nevyrovnané chování, kdy tito otcové se v některých situacích chovali ke svým dětem rozporupně. Tedy děti někdy vnímaly jejich chování tak, že projevovali zájem, účast, city a také poměrně často jejich chování hodnotily jako nezájem, citově chladné či dokonce zraňující dítě samotné či další členy domácnosti.

U pěti dětí byly zjištěny v chování jejich otce až patologie a to alkoholismus, násilné prvky, delikventní chování, podezření na zneužívání omamných a psychotropních látek.

Zjištění patologických projevů bylo následně neoficiálně konzultováno přímo s pracovníky odboru sociálně právní ochrany dětí, kteří se musí účastnit úkonů trestního řízení.

Tab. 25. Rozdělení chování otce k dítěti (pachateli).

Vyrovnané chování	Nevyrovnané chování	Patologické projevy
4	14	5

Graf. 25. Hodnocení chování otce.

26. Jak se k dítěti chová matka?

Stejně jako chování otce bylo hodnoceno i chování matky, kdy u pěti dětí bylo chování matky hodnoceno jako poměrně vyrovnané.

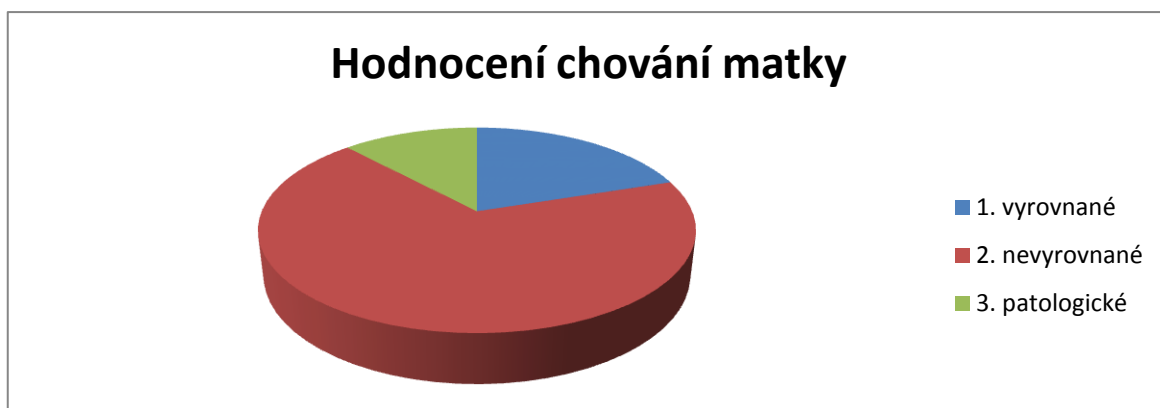
Dále u sedmnácti dětí bylo zjištěno nevyrovnané chování matky často neurotické, psychicky labilní chování.

U tří matek byly zjištěny patologie v chování v rodinném prostředí a to podezření na zneužívání omamných a psychotropních látek, alkoholismus a nezáměr o dítě.

Tab. 26. Rozdělení chování matky k dítěti (pachateli).

Vyrovnané chování	Nevyrovnané chování	Patologické projevy
5	17	3

Graf. 26. Chování matky.

27. Jaké je ekonomické zajištění rodiny dítěte?

Ekonomické zajištění rodiny má vliv na zabezpečení a kvalitu služeb pro rodinné prostředí. Z tohoto důvodu byl zjišťován i tento údaj. Hodnocenými údaji byl příjem rodiny, nezaměstnanost některého z rodičů, sociální dávky, kapesné pro dítě, výpočetní technika a přístup na internet, vybavení domácnosti a bytové poměry, možnost užívání mobilního telefonu a rodinná dovolená letní i zimní. Dosažení těchto položek bylo rozčleněno na čtyři skupiny. V hodnocení bylo zahrnuto i prostředí dětí s ústavní výchovou.

Z posuzovaných hledisek mělo pouze jedno dítě rodinné prostředí s výborným ekonomickým zabezpečením.

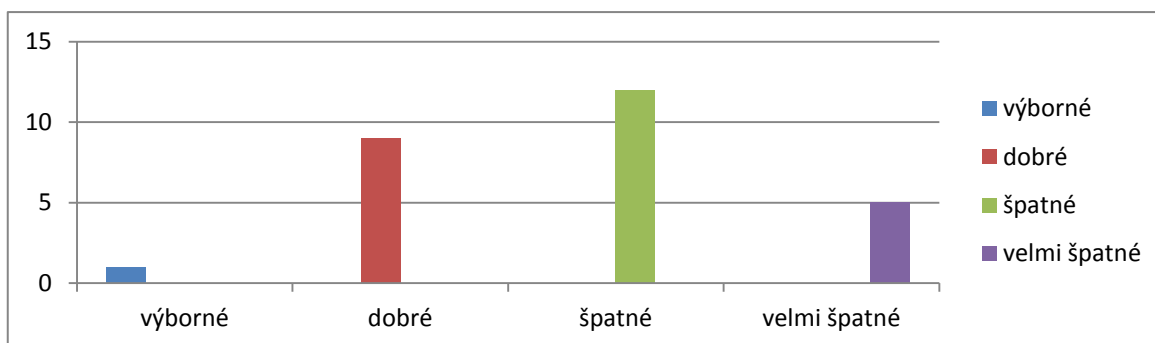
Dále bylo zjištěno devět dětí, které měly dobré ekonomické zabezpečení. Poté dvanáct dětí mělo špatné ekonomické zabezpečení a pět dětí mělo velmi špatné ekonomické zabezpečení.

Z údajů tak bylo zjištěno, že sedmnáct dětí, tedy větší část pochází z horších ekonomických podmínek.

Tab. 27. Ekonomické zajištění rodiny.

Výborné	Dobré	Špatné	Velmi špatné
1	9	12	5

Graf. 27. Znárodnění ekonomického zajištění rodiny dítěte.

28. Výskyt nežádoucího nebo patologického chování také u sourozence dítěte?

Výskyt patologického chování i u sourozence naznačuje selhání ve vlastním výchovném prostředí a ne specifické selhání u jednotlivce. Výchovné problémy většího rázu byly zjištěny u sourozenců třinácti dětí.

U jedenácti dětí nebyly zjištěny u sourozenců výchovné problémy a tři děti neměly sourozence.

Tab. 28. Výskyt nežádoucího nebo patologického chování i u sourozence dítěte.

Ano	Ne	Nemá sourozence
13	11	3

Graf. 28. Nežádoucí nebo patologické chování i u sourozence dítěte.

29. Závady ve výchovném působení v rodinném prostředí dítěte?

U této otázky byly zjišťovány závady ve výchovném působení rodičů nezletilého pachatele. Sledovanými údaji byla chování matky a otce k dítěti, upokojujání jeho potřeb z hlediska funkce rodiny, trestní anamnéza (přítomnost vzoru rodiče s kriminální minulostí, postoj rodičů ke vzdělání dítěte, předchozí práce orgánu sociálně-právní ochrany dětí a rodinou, zjištěná afunkční rodina.

V celém vzorku pouze u jediné rodiny nebyly nalezeny žádné negativní prvky ve výchovném působení rodičů. U třech dětí byla zjištěna jedna závada ve výchově, přičemž se většinou jednalo o způsob chování rodičů k dítěti. U sedmi dětí byly zjištěny dva negativní prvky ve výchovném působení. Nejpočetnější skupinou bylo dvanáct dětí s rodinným prostředím, kde byla zjištěna kombinace více, jak dvou závad. Právě z rodin se dvěma a více závadami ve výchovném působení rodičů bylo 6 rodičů s trestní minulostí. U pěti dětí byla zjištěna afunkční rodina, přičemž se u všech případů jednalo o děti s ústavní výchovou.

Tab. 29. Zjištěné závady ve výchovném působení v rodinném prostředí.

Rodina bez zjištěných závadných prvků	Rodina s jedním závadným prvkem ve výchově	Rodina se dvěma závadnými prvky ve výchově	Rodina s více, jak dvěma závadnými prvky	Afunkční rodina
1	3	7	12	5

Graf. 29. Výskyt závadných prvků ve výchově v rodinném prostředí dítěte.

4.3 Vyhodnocení a interpretace výsledků

Počty nezletilých pachatelů se za sledované období zvětšovali při porovnání s rostoucím věkem. Tedy nejméně trestné činnosti se dopouštěli děti do 15 let a nejvíce děti ve věku 17 let, přičemž nárůst trestné činnosti po jednotlivých rocích byl rovnoměrný.

Mezi nezletilými pachateli bylo zjištěno dominantní zastoupení mužů (chlapců) a to v 85 %, kdy ženy (dívky) tvořily pouze 15 % ze všech pachatelů.

Ze zjištěné struktury trestné činnosti mládeže jsou nejvíce zastoupeny útoky proti majetku, přičemž tato trestná činnost tvoří 59 % veškeré trestné činnosti mládeže. Druhou nejpočetnější skupinou trestné činnosti je násilná, jejíž podíl je 28 %. V struktuře jsou zastoupeny i z 8 % trestné činy sexuálního charakteru a v 5 % trestné činy obecně ohrožující. Z preventivního hlediska je tak stěžejní zaměření na prevenci kriminality majetkového a násilného charakteru, které se podílejí z 87 % na celkové kriminalitě mládeže za sledované období.

Ze zkoumání způsobu ukončení trestního řízení bylo zjištěno, že nejvíce je používaným způsobem ukončení trestního řízení u mládeže je odklon trestního řízení, který tvoří 37 %. Druhým nejčastějším způsobem ukončení bylo uložení alternativního trestu, který byl využit u 26 % případů. Ve sledovaném období nebylo zjištěno ani jedno uložení trestu nepodmíněného výkonu trestu odnětí svobody. Z výsledků je tedy zřejmé, že v praxi orgány činné v trestním řízení přihlížejí k dosud nedokončenému sociálnímu, rozumovému a mravnímu vývoji nezletilých pachatelů a využívají odklonu trestního řízení popřípadě uložení alternativních trestů. V rámci výzkumu byli vyhodnocováni i dva pachatelé, kteří svým jednáním mohli naplnit podmínky pro uložení trestního opatření nepodmíněného odnětí svobody, a přesto k tomuto soud nepřistoupil. V trestním řízení ve věcech mládeže tedy za sledované období docházelo k naplňování smyslu restorativní justice se zřejmou snahou uchránit mladistvého pachatele před jeho začleněním do kriminální subkultury.

U 52 % nezletilých pachatelů pak bylo zjištěno opakované protiprávní jednání, kdy správní delikty a trestní delikty byly zastoupeny rovnoměrně. U nezletilých pachatelů tak byla zjištěna i významná skupina recidivujících pachatelů, která za sledované období tvořila 26 % ze všech pachatelů.

U této skupiny recidivujících mladistvých pachatelů bylo zjištěno, že uložené alternativní tresty ani odklony trestního řízení nevedly k odrazení těchto jedinců od dalšího zdržení

se páchání protiprávního jednání. Toto zjištění však zároveň nekonstatuje, že tento postup by nebyl v praxi účinným opatřením, neboť v rámci tohoto výzkumu nebylo zjišťováno kolik mladistvých pachatelů naopak takový postup orgánů činných v trestním řízení od dalšího páchání protiprávního jednání skutečně upustilo. Z historického vývoje kriminality je patrné, že ve společnosti bude vždy do určité míry nějaká skupina jedinců, která se i přes hrozbu sebestřísnějších trestů bude dopouštět protiprávního jednání, avšak ze strany společnosti musí být neustálá snaha o co největší snížení této patologie.

Z minulých trestních řízení recidivujících pachatelů pak byla zjištěna 100 % spolupráce Probační a mediační služby České republiky v těchto řízeních, kdy přes činnost této státní složky u těchto subjektů evidentně došlo k opětovnému páchání protiprávního jednání.

Při komparaci absolvovaného studia a nezletilých pachatelů bylo zjištěno, že u 60 % těchto subjektů došlo k předčasnému ukončení studia na střední škole bez rozlišení, zda je o studium s maturitní nebo bez maturitní zkoušky. Tato mládež tak vstupuje do života pouze se základním vzděláním, což ji dále znevýhodňuje na trhu práce.

Dále bylo zjištěno, že u 78 % nezletilých pachatelů trestné činnosti již v minulosti byly uplatněny nějaké formy výchovných opatření ve snaze korigovat jejich chování, přičemž přesto u nich posléze došlo ke spáchání protiprávního jednání trestního charakteru a v některých případech i opakovaně, což znamená, že se u nich jedná o určitý vývoj patologického jednání a ne o výjimečný exces pod vlivem aktuální situace (příležitosti) či tlakem sociální skupiny. Nejedná se tak ve většině případů o špatné rozhodnutí z nezralosti, ale společensky nežádoucí vývoj jejich osobnosti.

Z hlediska volnočasových aktivit bylo u zkoumaného vzorku nezletilých pachatelů zjištěno, že 26 % z nich nemá žádné smysluplné volnočasové aktivity a společně s druhou skupinou s volnočasovými aktivitami bez fyzické námahy, která je zastoupena z 56 % a tvoří většinu všech dětí, tedy dohromady 82 %. U nezletilých pachatelů tak bylo zjištěno aktivní vyžití ve volnočasových činnostech jen u 18 %, což má velký potenciál pro možnost využití u preventivních programů a možností jejich reedukace zejména formou funkcionálního výchovného působení.

U 22 % pachatelů pak byly zjištěny i nějaké psychické obtíže. Ani v jednom případě se však nejedná o obtíže takového charakteru, které by zapříčiňovaly jejich nepřítomnost a vysvětlovaly patologické chování.

Při zjišťování věkové struktury rodičů bylo u otců i u matek zjištěno, že nejčastější věkové zastoupení je od 40 do 50 let. Tento věk rodičů dětí ve věku 12 až 17 let nevykazuje žádné abnormality stejně jako rozložení i v ostatních věkových skupinách a to, jak u matek, tak ani u otců. Ve zjišťovaném věku rodičů nezletilých pachatelů nebyly zjištěny žádné nápadnosti ve smyslu, že by tito rodiče byli nápadně mladší či naopak starší a to ani ve věkové vyrovnanosti obou rodičů.

Při zjišťování kriminální minulosti rodičů, byla u otců zjištěna v sedmi případech trestná činnost, což činí 28 % dětí. Ve dvou případech trestaných otců se jednalo o jedno potrestání, ve dvou případech o dvě potrestání a ve třech případech vícekrát trestané otce. Tedy u 72 % trestaných otců se jednalo o recidivu. Rozdíl byl v kriminální minulosti matek, kdy mezi matkami bylo zjištěno pouze jediné potrestání u matky a to pouze v jednom případě.

Ve struktuře spáchané trestné činnosti otců byla stejně jako u dětí převažující majetková trestná činnost, která se podílela 50 % zjištěné kriminální činnosti. Dále byla zjištěna násilná trestná činnost, která tvořila 30 % a 20 % byla trestná činnost obecně ohrožující, přičemž v obou případech poslední skupiny trestné činnosti se jednalo o přečin ohrožení pod vlivem návykové látky (alkohol v dopravě).

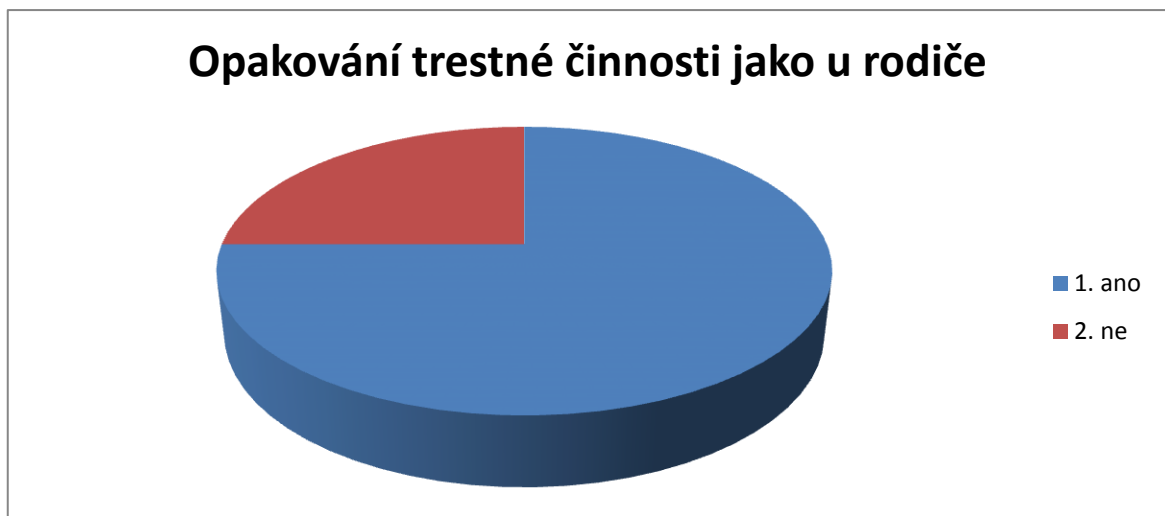
Trestná činnost u matky byla majetkového charakteru.

Při porovnání struktury kriminality dítěte a jeho rodiče tedy, zda se dítě dopustilo stejné trestné činnosti, jako jeho trestaný rodič byla shoda zjištěna v šesti případech. Rozdílná kriminalita byla pouze u dvou dětí.

Tab. 30. Spáchalo dítě stejnou trestnou činnost jako jeho rodič.

Ano	Ne
6	2

Graf. 30. Shoda struktury kriminality u dítěte a jeho rodiče.

Dítě tedy v 75 % opakovalo trestnou činnost po svých trestaných rodičích. Na celkové kriminalitě mládeže za sledované období je tento podíl 24 %.

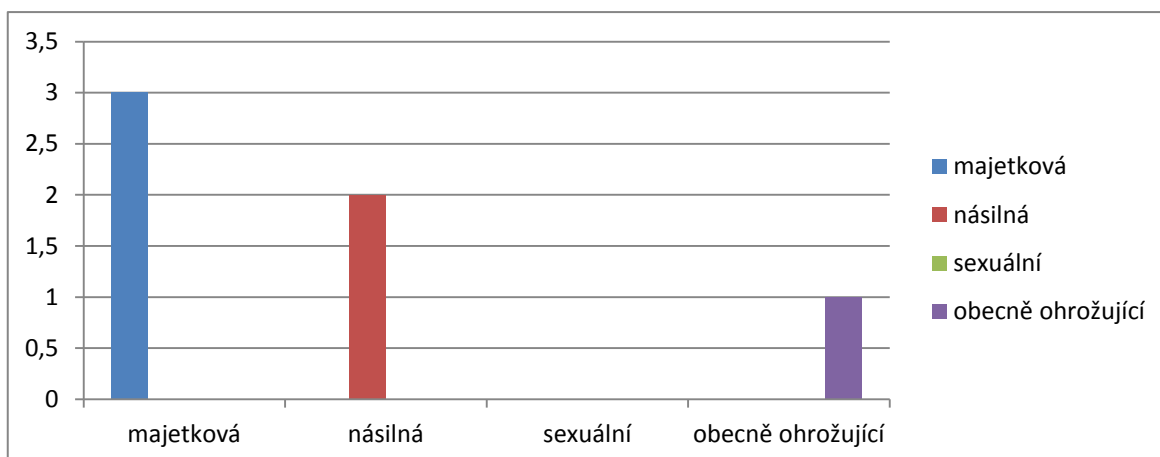
Při komparaci druhu spáchané kriminality rodičů a jejich dětí byla ve struktuře nejčastěji zjištěna shoda ve třech případech u majetkové trestné činnosti tedy u 50 %. Dále ve dvou případech byla zjištěna shoda u násilné trestné činnosti, což činí 34 % a v jednom případě tedy u 16 % byla zjištěna shoda u obecně ohrožující trestné činnosti.

Děti rodičů s kriminální minulostí se tak ve významné míře dopouštěli kriminality obdobného charakteru. Při celkovém množství 8 rodičů s kriminální minulostí se v šesti případech jejich děti dopustily stejné kriminality jako jejich rodiče. V rozložení struktury opakované kriminality nebyly zjištěny žádné nápadnosti, kdy větší zastoupení majetkové kriminality odpovídá i obecně zjištěnému rozložení spáchané kriminality, kde majetková trestná činnost je také nejvíce zastoupena.

Tab. 31. Struktura shody trestné činnosti dětí v porovnání s trestnou činností jejich rodičů.

Majetková	Násilná	Sexuální	Obecně ohrožující
3	2	0	1

Graf. 31. Znázornění shody spáchané kriminality u dětí a jejich rodičů.

Při výzkumu k typu rodinného prostředí, ze kterého pocházejí nezletilí pachatelé, bylo zjištěno, že dvacet dva, což je 82 %, jich pochází z rodinného prostředí a pět z ústavní výchovy. Děti s ústavní výchovou tak za sledované období činily jen 18 %.

Ve struktuře trestné činnosti dětí s ústavní výchovou byla zjištěna majetková trestná činnost, která se podílela větší polovinou a také násilná trestná činnost.

Tab. 32. Struktura trestné činnosti dětí s ústavní výchovou.

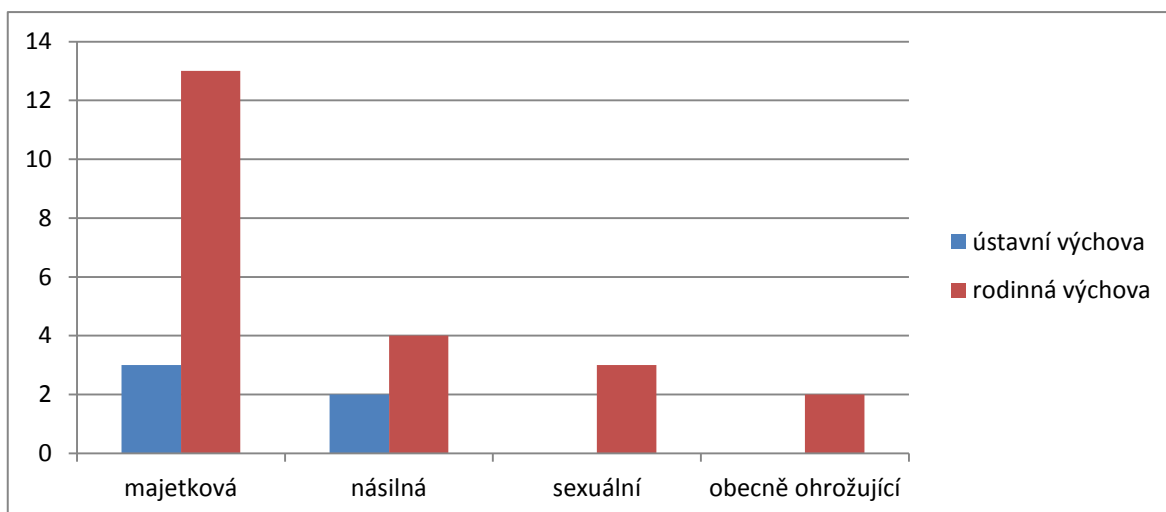
Majetková	Násilná	Sexuální	Obecně ohrožující
3	2	0	0

Ve struktuře trestné činnosti dětí s rodinnou výchovou byla v 59 % zaznamenána majetková trestná činnost. U této skupiny pachatelů byly zaznamenány i další druhy trestné činnosti tedy v 18 % násilná, v 14 % sexuální a v 9 % obecně ohrožující.

Tab. 33. Struktura trestné činnosti dětí s rodinnou výchovou.

Majetková	Násilná	Sexuální	Obecně ohrožující
13	4	3	2

Graf. 32. Porovnání obou struktur trestné činnosti dětí podle typu výchovy.

Při porovnání struktur trestné činnosti dětí s rodinnou výchovou, a dětí s ústavní výchovou je patrné u dětí s rodinnou výchovou na větší zaměření na majetkovou kriminalitu. Naopak při podílovém srovnání u dětí s ústavní výchovou je v jejich struktuře trestné činnosti více zastoupena násilná kriminalita.

V rámci výzkumu bylo zjištěno, že u nezletilých pachatelů s rodinnou výchovou je větší podíl dětí, které pocházejí z neúplné či doplněné rodiny. Konkrétně 36 % dětí pochází z úplné rodiny, 28 % dětí žije v neúplné rodině pouze s matkou, 32 % dětí žije v doplněné rodině, kdy se ve všech případech jednalo o doplněný mužský prvek, a ve 4 % žil nezletilý pachatel v rodině pouze s otcem. Z hlediska kompletnosti rodiny tak v 64 % nezletilý pachatelé pocházejí z neúplné popřípadě doplněné rodiny. Oproti celonárodnímu průměru rozvodovosti, který podle údajů Českého statistického úřadu činí v průměru 46 %, je tak větší podíl dětí z neúplné rodiny. Děti z neúplných rodin při sečtení s dětmi s ústavní výchovou se tak na celkové kriminalitě mládeže za sledované období podílely ze 70 %.

Při určování z jaké lokality pocházejí nezletilí pachatelé, bylo zjištěno, že tito za sledované období pocházeli z 63 % z vesnické lokality a z 37 % z města. Toto zjištění však neznamená, že by na vesnicích docházelo k většímu nápadu trestné činnosti mládeže. V této souvislosti by muselo být dále zjišťováno, kde k trestné činnosti došlo.

Podobného výsledku bylo také dosaženo při zjišťování bytových poměrů nezletilých pachatelů, kdy 60 % subjektů žilo v rodinném domě a 40 % v bytě.

Z výsledků rozhovoru bylo u způsobu chování rodičů k dětem, které se dopustily protiprávního jednání zjištěno, že až u 52 % otců je nevyrovnané výchovné chování, kdy v jejich způsobu výchovy jsou zjištěny rozdílné výchovné přístupy, emoční oploštělost, nezájem a nevhodné uplatnění trestu bez odměn. Dále u 19 % otců byly zjištěny až patologické projevy a to alkoholismus, projevy násilí, a podezření na zneužívání omamných a psychotropních látek. Obdobné výsledky byly zjištěny i u matek, u kterých bylo nevyrovnané chování v 63 %, kde byly zjištěny stejné nevhodné přístupy jako u otců, ale navíc, zde byly zjištěny i znaky neurotických a labilní projevů chování. V menší míře, ale byly u 11 % matek zaznamenány patologie v jejich chování a to alkoholismus a podezření na zneužívání omamných a psychotropních látek.

Tyto zjištění byly dále konfrontovány s výsledky hodnocení ekonomického zabezpečení rodiny, kdy téměř 63 % těchto rodin má nedostačující ekonomické zabezpečení.

Při zjišťování rodinného prostředí nezletilých pachatelů byl hledán také výskyt dalšího nežádoucího nebo patologického chování u sourozenců, přičemž toto chování bylo zjištěno téměř u 50 %.

Komparací rozhovorem zjištěných údajů, byla dále zjišťována přítomnost negativních faktorů v rodinném prostředí dětí sledovaného vzorku, kdy za negativní faktory jsou považovány kriminalita rodičů, nevhodné výchovné chování jednoho či obou rodičů, neúplnost rodiny, špatné ekonomické zajištění, patologické chování u sourozence.

Bez negativního faktoru v rodinném prostředí bylo zjištěno pouze jedno dítě. Dále u třech dětí byl zjištěn výskyt pouze jednoho z negativních faktorů. Avšak u 23 dětí, což činí 85 %, bylo zjištěno více negativních faktorů v rodinném prostředí.

Tab. 34. Zjištěný výskyt negativních faktorů v rodinném prostředí.

Bez negativního faktoru	Výskyt alespoň jednoho negativního faktoru	Výskyt více negativních faktorů
1	3	23

Graf. 33. Znárodnění výskytu negativního faktoru v rodinném prostředí.

Vyhodnocením poslední otázky bylo zjištěno, že ve výchově 96 % nezletilých pachatelů se vyskytuje nějaká závada, přičemž pouze u 11 % se jedná o jednu zjištěnou závadu ve výchově. U 26 % těchto dětí se jedná o dvě zjištěné závady ve výchově a u 44 % je v jejich výchově zjištěno více, jak dvě závady. Afunkční rodina, pak byla zjištěna u 19 % dětí, kdy se ve všech případech jednalo o děti s ústavní výchovou. Při započtení dětí z afunkčních rodin, kde zcela nefunkční výchova byla důvodem uložení ústavní výchovy, a dětí s dvěma a více závadami ve výchově, se celkově jedná o 89 % dětí (pachatelů).

Odpovědi na výzkumné otázky:

1. Jak se na celkové kriminalitě mládeže podílejí děti, jejichž rodiče byli potrestáni soudem?

Děti rodičů s kriminální minulostí se na celkové kriminalitě mládeže za sledované období podílely z 30 %.

2. Dopouštějí se děti rodičů potrestaných soudem stejné trestné činnosti?

Struktura kriminálních činností dětí se v 75 % shoduje s kriminální strukturou jejich trestaných rodičů.

3. Z jakého rodinného prostředí pocházejí nezletilí pachatelé?

V rodinném prostředí nezletilých pachatelů byl v 97 % zjištěn výskyt negativních faktorů, přičemž v 85 % z tohoto počtu se jedná o více negativních faktorů, které působí na jejich vývoj. Nezletilí pachatelé tak pocházejí z problémového rodinného prostředí.

4. Vyskytují se ve výchově v rodinném prostředí nezletilých pachatelů závady?

Závady ve výchově nezletilých pachatelů byly zjištěny u 96 % dětí, přičemž u 89 % bylo zjištěno více závad ve výchově.

Závěry výzkumu

Z uvedených výsledků tedy vyplývá, že rodinné prostředí a výchova v něm má zcela zásadní vliv na kriminalitu mládeže, neboť lze konstatovat, že nezletilí pachatelé pocházejí z problémového rodinného prostředí a v jejich výchově se vyskytují závady. Děti soudně trestaných rodičů se na celkové kriminalitě mládeže podílejí z jedné čtvrtiny, a pokud se dítě trestaného rodiče také dopustí trestné činnosti, pak ji s velkou pravděpodobností opakuje po svých rodičích.

ZÁVĚR

V rámci této diplomové práce byly v teoretické části popsány sociálně patologické jevy u mládeže, teoreticky rozebrány příčiny jejich vzniku a popsány nejčastěji se vyskytující patologie. Dále byl vymezen pojem kriminalita mládeže, určeny její specifika, příčiny, a vysvětleny důležité pojmy vztahující se ke kriminalitě mládeže a popsány poznatky kriminologie jako jsou funkce sociální kontroly, represe, trestu a prevence. V práci byly dále popsány právní normy upravující trestní řízení u mládeže a zvláštnosti tohoto trestního řízení, a také popsány možnosti aplikace odklonů trestního řízení a uložení alternativních trestů i důvody aplikace takového postupu ze strany orgánů činných v trestním řízení a participace dalších státních složek jako Probační a mediační služba České republiky a orgány sociálně-právní ochrany dětí. Současně také bylo popsáno rodinné prostředí, výchova a poruchy rodin a rodičovství.

V praktické části byl popsán provedený výzkum, přičemž z jeho výsledků je patrné, že právě rodinné prostředí a výchova v něm mají stěžejní vliv na kriminalitu mládeže. Mezi nezletilými pachateli byla zjištěna i významná skupina dětí, která tvořila jednu čtvrtinu ze všech nezletilých pachatelů, kdy děti této skupiny opakovaly trestnou činnost po svých rodičích.

V souvislosti s výsledky a závěry provedeného výzkumu se jeví velký prostor pro sociální pedagogy a nejen využívání dosavadních poznatků sociální pedagogiky, ale i další rozvíjení tohoto vědeckého oboru, neboť pokud se má společnost účinně a zároveň humánně bránit kriminalitě mládeže musí přijmout preventivní opatření, jejichž zaměření na cílovou skupinu dětí s trestní anamnézou se jeví jako možný efektivní nástroj, protože pokud by se teoretickou úvahou podařilo snížit kriminalitu mládeže pouze o skupinu dětí s trestní anamnézou tedy pouze o jednu čtvrtinu, byl by to obrovský úspěch v boji proti této sociální patologii a ochraně společnosti. Tyto teoretické hodnoty by navíc, jak ukazují výsledky výzkumu, byly při efektivní prevenci dále velmi významně navýšeny, pokud by se preventivní programy systémově zaměřovaly také na děti z dysfunkčních rodin.

Právě vypracování účinného preventivního programu a práce s těmito cílovými subjekty, v jejich reedukaci je úkol pro sociálního pedagoga a sociální pedagogiku jako takovou. Mají-li být preventivní opatření efektivní, musí probíhat dlouhodobě a soustavně a zejména jejich počátek by měl být nastaven co nejdříve tedy ideálně již od předškolního věku, aby došlo k co největšímu omezení patologického vlivu.

Dosavadní prevence je spíše krátkodobějšího nesystémového charakteru a zejména přichází až v době, kdy se dítě už dopustí nějaké trestné činnosti. Není pravdou, že by se této problematice v současné době nevěnovala žádná pozornost nebo státní složky a to zejména orgány sociálně-právní ochrany dětí neplnily svoje povinnosti, či současně užívané preventivní programy Probační a mediační službou byly špatné, ale podle současné koncepce nedosahují takové efektivity, jaké by mohly dosáhnout při včasném, soustavném a dlouhodobém charakteru. Podle názoru autora v České republice v současné době chybí systémová koncepce práce se skupinou dětí s trestní anamnézou a dětí z dysfunkčních rodin tak, aby u těchto subjektů mohla být systematicky zachycena jejich nevhodná výchova a ovlivněn nežádoucí vývoj.

V této souvislosti je také patrné, že s takovým systémovým postupem souvisí i jeho ekonomické zabezpečení státem, ovšem, jak dřívější výzkumy prokázaly, jsou finanční prostředky vynaložené na prevenci efektivnější než následně kriminalitou způsobené škody a také financování související s výkonem trestu odnětí svobody. Navíc u kriminality mládeže se nejedná pouze o tuto část celkové kriminality, ale jde o investici do budoucnosti, protože pokud by se podařilo snížit kriminalitu mládeže, dojde následně i ke snížení kriminality u dospělých pachatelů, ve které tito nezletilí pachatelé nepochybně vyrostou.

Tato diplomové práce může pomoci sociálním pracovníkům a kurátorům z orgánů sociálně-právní ochrany dětí, úředníkům Probační a mediační služby, policistům a dalším osobám v orientaci v daném problému a také preventivistům ve stanovení cílových oblastí zaměření prevence u mládeže.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

- [1] ZÁKON č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, v platném znění,
- [2] ZÁKON č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, v platném znění,
- [3] ZÁKON č. 141/1961 Sb., o trestní řízení soudním (trestní řád), v platném znění,
- [4] ZÁKON č. 218/2003 Sb. o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže, v platném znění,
- [5] ZÁKON č. 257/2000 Sb. o probační a mediační službě, v platném znění,
- [6] ZÁKON č. 359/1999 Sb. o orgánech sociálně-právní ochrany dětí, v platném znění,
- [7] BAKOŠOVÁ, Z., *Sociálna pedagogika ako životná pomoc*. Bratislava: Filozofická fakulta Univerzity Komenského, 2008, ISBN 978-80-969944-0-3,
- [8] FISCHER, S., ŠKODA, J., *Sociální patologie*. Praha: Grada Publishing, 2009, ISBN 978-80-247-2781-3,
- [9] GILMEROVÁ, I., a kol., *Psychologické aspekty změn v české společnosti - Člověk na přelomu tisíciletí*. Praha: Grada Publishing, 2011, ISBN 978-80-247-2798-1,
- [10] HRONCOVÁ, J., a kol. *Sociálna patológia*. Banská Bystrica: Univerzita Mateja Bela, 2004, ISBN 978-80-8055-926-0,
- [11] JEDLIČKA, R., a kol., *Děti a mládež v obtížných životních situacích*. Praha: Themis, 2004, ISBN 978-80-7312-038-0,
- [12] KRAUS, B., *Základy sociální pedagogiky*. Praha: Portál, 2008, ISBN 978-80-7367-383-3,
- [13] KRAUS, B., HRONCOVÁ, J., *Sociální patologie*. Hradec Králové: Gaudeamus, 2010, ISBN 978-80-7435-080-1,
- [14] KRAUS, B., POLÁČKOVÁ, V., *Člověk, prostředí, výchova*. Brno: Paido, 2001, ISBN 978-80-7315-004-2,
- [15] KRAUS, B., SÝKORA, P., *Sociální pedagogika I*. Brno: Institut mezioborových studií, 2009,
- [16] KOLÁ, L., a kol., *Mediace a možnosti využití v praxi*. Praha: Grada Publishing, 2013, ISBN 978-80-247-4109-3,
- [17] LANGMEIER, J., KREJČÍŘOVÁ, D., *Vývojová psychologie*. Praha: Grada Publishing, 2006, ISBN 978-80-247-1284-9,

- [18] MARTÍNEK, Z., *Agresivita a kriminalita školní mládeže*. Praha: Grada Publishing, 2009, ISBN 978-80-2476-879-8,
- [19] MAZÁNKOVÁ, L., *Typologie výchovných potíží*. Brno: Institut mezioborových studií, 2007,
- [20] MÜHLPACHR, P., *Kapitoly ze sociální patologie*. Brno: Institut mezioborových studií, 2003,
- [21] MÜHLPACHR, P., *Sociální patologie*. Brno: Masarykova univerzita, 2000,
- [22] ONDREJKOVIČ, P., a kol., *Sociálna patológia*. Bratislava: Veda, 2009, ISBN 978-80-7392-109-5,
- [23] PALOVČÍKOVÁ, G., *Sociální psychologie II*. Brno: Institut mezioborových studií, 2009,
- [24] PALOVSKÝ, P., a kol., *Soudní psychiatrie a psychologie*. Praha: Grada Publishing, 2012, ISBN 978-80-247-4332-5,
- [25] PROCHÁZKA, M., *Sociální pedagogika*. Praha: Grada Publishing, 2012, ISBN: 978-80-247-3470-5,
- [26] RADVAN, E., VAVŘÍK, M., *Metodika psaní odborného textu a výzkumu v sociálních vědách*. Brno: Institut mezioborových studií, 2012, ISBN 978-80-8718-725-3,
- [27] ROZUM, J., a kol., *Probační program pro mladistvé*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2011, ISBN 978-80-7338-114-1,
- [28] RŮŽIČKA, M., PÚRY, F., ZEZULOVÁ, J., *Poškozený a adhezni řízení v České republice*. Praha: C. H. Beck, 2007, ISBN 978-80-7179-559-9,
- [29] ŘEHOŘ, A., *Metodologie I*. Brno: Institut mezioborových studií, 2009,
- [30] SEKOT, A., *Aktuální problémy sociální patologie*. Brno: Institut mezioborových studií, 2009,
- [31] ŠTABLOVÁ, R., *Kriminologie – studijní texty*. Praha: Policejní akademie, 2008,
- [32] TOMÁŠEK, J., *Úvod do kriminologie – Jak studovat zločin*. Praha: Grada Publishing, 2010, ISBN 978-80-247-2982-4,
- [33] VAVŘÍK, M., *Úvod do sociální patologie*. Brno: Institut mezioborových studií, 2009,
- [34] VEČERKA, K., a kol. *Mládež v kriminologické perspektivě*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2009, ISBN 978-80-7338-079-3,

- [35] VEČERKA, K., a kol., *Ohrožená mládež mezi prevencí a represí*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2011, ISBN 978-80-7338-118-9,
- [36] VÍZDAL, F., DOŇKOVÁ, O., NOVOTNÝ, J., S., *Sociální psychologie I*. Brno: Institut mezioborových studií, 2009,
- [37] Nejvyšší státní zastupitelství. *Odklony v trestním řízení*. [online]. [cit. 2014-02-16]. Dostupné z: www.nsz.cz/index.php/cs/vyklad-pojm-slovník,
- [38] Probační a mediační služba České republiky. *O nás*. [online]. [cit. 2014-02-19]. Dostupné z: www.pmscr.cz/o-pms/,
- [39] Probační a mediační služba České republiky. *Slovník pojmů*. [online]. [cit. 2014-02-19]. Dostupné z: www.pmscr.cz/scripts.php.

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

OSPOD	Orgán sociálně-právní ochrany dětí.
OČTŘ	Orgány činné v trestním řízení.
PMS	Probační a mediační služba České republiky.
ETŘ	Elektronické trestní řízení (informační systém).
SVI	Systém včasné intervence.
Sb.	Sbírky (zákonů).
Zákon č.	Zákon číslo.
Např.	Například.
Tr. z.	Trestní zákoník.
Tab.	Tabulka.

SEZNAM GRAFŮ

- Graf. 1. Věková struktura nezletilých pachatelů trestné činnosti ve sledovaném období.
- Graf. 2. Struktura pachatelů podle pohlaví.
- Graf. 3. Grafické znázornění struktury trestné činnosti mládeže.
- Graf. 4. Grafické znázornění jednotlivých druhů ukončení trestního řízení.
- Graf. 5. Grafické znázornění rozdělení pachatelů podle opakování trestné činnosti.
- Graf. 6. Grafické znázornění rozdělení minulých protiprávních jednání.
- Graf. 7. Grafické znázornění dříve uložených trestů.
- Graf. 8. Znázornění spolupráce s PMS.
- Graf. 9. Struktura zjištěného vzdělávání pachatelů.
- Graf. 10. Grafické znázornění zjištěných problémů v chování u nezletilých pachatelů.
- Graf. 11. Rozdělení zjištěných volnočasových aktivit.
- Graf. 12. Psychické obtíže u nezletilých pachatelů.
- Graf. 13. Znázornění věkové struktury otců nezletilých pachatelů.
- Graf. 14. Grafické znázornění trestné činnosti u otců nezletilých pachatelů.
- Graf. 15. Grafické znázornění uložených trestů u otce.
- Graf. 16. Struktura trestné činnosti u otce.
- Graf. 17. Znázornění věkové struktury matek nezletilých pachatelů.
- Graf. 18. Grafické znázornění trestné činnosti u matek.
- Graf. 19. Grafické rozložení potrestání matky soudem.
- Graf. 20. Struktura trestné činnosti u matky.
- Graf. 21. Struktura typu výchovy.
- Graf. 22. Struktura typů rodiny nezletilých pachatelů.
- Graf. 23. Rozložení pachatelů podle místa, kde žije.
- Graf. 24. Grafické znázornění rozdělení podle prostředí.
- Graf. 25. Hodnocení chování otce.

Graf. 26. Chování matky.

Graf. 27. Znázornění ekonomického zajištění rodiny dítěte.

Graf. 28. Nežádoucí nebo patologické chování i u sourozence dítěte.

Graf. 29. Výskyt závadných prvků ve výchově v rodinném prostředí dítěte.

Graf. 30. Shoda struktury kriminality u dítěte a jeho rodiče.

Graf. 31. Znázornění shody spáchané kriminality u dětí a jejich rodičů.

Graf. 32. Porovnání obou struktur trestné činnosti dětí podle typu výchovy.

Graf. 33. Znázornění výskytu negativního faktoru v rodinném prostředí.

SEZNAM TABULEK

Tab. 1. Věk pachatelů v době spáchání trestné činnosti.

Tab. 2. Rozdělení nezletilých pachatelů podle pohlaví.

Tab. 3. Struktura trestné činnosti mládeže.

Tab. 4. Druhy ukončení trestního řízení za sledované období.

Tab. 5. Rozdělení pachatelů podle opakovanosti trestné činnosti.

Tab. 6. Typ minulých protiprávních jednání.

Tab. 7. Typy dříve uložených trestů.

Tab. 8. Spolupráce mladistvých pachatelů s PMS.

Tab. 9. Vzdělávání, které dítě aktuálně studuje.

Tab. 10. Uplatněná výchovná opatření.

Tab. 11. Rozdělení zjištěných volnočasových aktivit u nezletilých pachatelů.

Tab. 12. Zjištěné psychické obtíže u nezletilých pachatelů.

Tab. 13. Věk otců nezletilých pachatelů.

Tab. 14. Trestná činnost u otce nezletilého pachatele.

Tab. 15. Potrestání u otce.

Tab. 16. Struktura trestné činnosti u otce.

Tab. 17. Věk matek nezletilých pachatelů.

Tab. 18. Trestná činnost u matek.

Tab. 19. Potrestání matky soudem.

Tab. 20. Struktura trestné činnosti matky.

Tab. 21. Rozdělení podle typu výchovy.

Tab. 22. Typ rodiny u nezletilého pachatele.

Tab. 23. Rozdělení pachatelů podle místa, kde žije.

Tab. 24. Rozdělení podle prostředí.

Tab. 25. Rozdělení chování otce k dítěti (pachateli).

Tab. 26. Rozdělení chování matky k dítěti (pachateli).

Tab. 27. Ekonomické zajištění rodiny.

Tab. 28. Výskyt nežádoucího nebo patologického chování i u sourozence dítěte.

Tab. 29. Zjištěné závady ve výchovném působení v rodinném prostředí.

Tab. 30. Spáchalo dítě stejnou trestnou činnost jako jeho rodič.

Tab. 31. Struktura shody trestné činnosti dětí v porovnání s trestnou činností jejich rodičů.

Tab. 32. Struktura trestné činnosti dětí s ústavní výchovou.

Tab. 33. Struktura trestné činnosti dětí s rodinnou výchovou.

Tab. 34. Zjištěný výskyt negativních faktorů v rodinném prostředí.

